

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 49

(2012–2013)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge
i 2012, eksportkontroll og internasjonalt
ikke-spredningssamarbeid

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 49

(2012–2013)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge
i 2012, eksportkontroll og internasjonalt
ikke-spredningssamarbeid

Innhold

1	Bakgrunn og sammendrag	7	9.2	Utførsel av kategori-A materiell fordelt på grupper av land	33
2	Utenriksdepartementets arbeid for økt åpenhet	14	9.3	Utførsel av kategori-B materiell fordelt på grupper av land	33
3	Utenriksdepartementets oppgaver knyttet til eksportkontroll	15	9.4	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land	33
4	Eksportkontrollregelverket og retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål	17	9.5	Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I	37
4.1	Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen	17	9.6	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I	37
4.2	Utenriksdepartementets retningslinjer	18	9.7	Tjenester for utenlandske oppdragsgivere	49
4.3	Oppdatering av retningslinjene	19	9.8	Reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere	50
4.4	Arbeidet med ytterligere oppdatering av retningslinjene	20	9.9	Utførsel av håndvåpen	50
4.5	Dokumentasjonskrav og sluttbrukerkontroll	21	9.10	Forsvarets utførsler	51
5	Kontroll med kunnskaps-overføring	22	9.11	Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2012	52
6	Sanksjonsregimer	23	9.12	Overføring av produksjonsrettigheter og formidling	53
7	Internasjonalt samarbeid om eksportkontroll og ikke-spredning	26	9.13	Oversikt over utførsel av sivile varer til militær bruk i mottakerlandet	53
7.1	Det multilaterale samarbeidet om eksportkontroll	26	9.14	Oversikt over utførsel av beskyttelsesutstyr for bruk i humanitær minerydding	54
7.2	Etableringen av en internasjonal våpenhandelsavtale	28	9.15	Oversikt over bedrifter som har rapportert om eksport i 2012	55
8	Forsvarsindustrien i Norge og internasjonalt samarbeid	30	Vedlegg		
9	Eksporten av forsvarsmateriell i 2012	31	1	Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. ..	56
9.1	Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og reparasjoner	32	2	Delegering av myndighet etter lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi	58
			3	Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester	59
			4	Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål, som revidert 16. september 2013	64
			5	Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi	70

Forklaring på forkortelser

AG	Australia Group	Australia-gruppen (multilateralt eksportkontroll-samarbeid for kjemiske/biologiske våpen)
ATT	Arms Trade Treaty	FN-avtale om internasjonal handel med våpen
BTWC	Biological and Toxic Weapons Convention	Konvensjonen mot biologiske våpen
CWC	Chemical Weapons Convention	Kjemivåpenkonvensjonen
IAEA	International Atomic Energy Agency	Det internasjonale atomenergibyrådet
MTCR	Missile Technology Control Regime	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi
NSG	Nuclear Suppliers Group	Gruppen av leverandørland for eksportkontroll av kjernefysisk materiale og relevante flerbruksvarer
NPT	Non-Proliferation Treaty	Ikke-spredningsavtalen for kjernefysiske våpen
OSSE	Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)	Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa
PST		Politiets sikkerhetstjeneste
TAD		Toll- og avgiftsdirektoratet
WA	The Wassenaar Arrangement	Wassenaar-samarbeidet (multilateralt eksportkontroll-samarbeid for konvensjonelle våpen og flerbruksvarer)

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Meld. St. 49

(2012–2013)

Melding til Stortinget

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 4. oktober 2013,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Bakgrunn og sammendrag

Med denne meldingen til Stortinget legger Regjeringen for attende år på rad frem informasjon om omfanget av eksporten av våpen, ammunisjon og annet militært materiell¹ (heretter forsvarsmateriell). Meldingen som nå legges frem gir innsyn i eksporten i 2012.

Siden 1996 har meldingen og omfanget av åpenheten utviklet seg betydelig. I dag gis det en omfattende redegjørelse om norsk eksportkontrollpolitikk, samt om eksportaktivitetene. Gjennom mest mulig åpenhet er det Regjeringens mål å bidra til kunnskap også om denne delen av norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

I meldingen gis det innsyn i hva slags varer, tjenester og teknologi knyttet til disse varene som ble eksportert, til hvilke mottakerland og verdien

av eksporten. Det gis også informasjon om avslag på søknader om lisens av forsvarsmateriell, om forsvarets relevante eksportaktiviteter, utførsel av håndvåpen og om eksporten av flerbruksvarer² (liste II) for militær bruk. Videre fremgår informasjon om avslag på søknad om eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruker.

Norsk eksportkontrollpolitikk, regelverket og det internasjonale arbeidet når det gjelder eksportkontroll og ikke-spredning er også omtalt. I årets melding er det en særlig orientering om arbeidet med å styrke retningslinjene, samt om ny forskrift som trådte i kraft i juni 2013. Hovedhensikten med ny forskrift har vært å sikre gjennomføring av et EØS-relevant direktiv om forenklet

¹ Utenriksdepartementets liste I (vedlegg 1) beskriver dette materiellet og tilhørende teknologi. Oversiktene i meldingens kapittel ni omfatter verdien av salg av varer og tilhørende teknologi beskrevet på liste I, samt tjenester knyttet til disse varene.

² Flerbruksvarer har i utgangspunktet sivile bruksområder, men kan i tillegg ha viktige militære anvendelser. (Flerbruksvarer er beskrevet på Liste II, se www.eksportkontroll.mfa.no).

lisensiering av forsvarsrelaterede varer innenfor EØS.

Selv om beslutninger om eksport av forsvarsmateriell fattes innen nasjonal suverenitet, har det de siste årene utviklet seg et stadig tettere samarbeid både innenfor EU og andre internasjonale fora når det gjelder eksportkontroll av konvensjonelle våpen. Norges samarbeid med EU innebærer regelmessig dialog om eksportkontrollen, samt utveksling av informasjon om avslag på søknader om eksportlisens begrunnet i atferdskodeksens kriterier. Det er en forutsetning at man tar hensyn til andre staters avslag, og ikke gir lisens for en tilnærmet lik eksport som et annet land har avslått. Denne forståelsen er ment å bidra til en mer enhetlig eksportkontrollpraksis over tid, samt gi bedriftene mest mulig like konkurransevilkår.

I april 2013 vedtok FNs Generalforsamling en avtale om kontroll med internasjonal våpenhandel (ATT). Vedtaket er et viktig gjennombrudd mot å oppnå større ansvarlighet i den internasjonale handelen med våpen og andre forsvarsrelaterede varer. Regjeringen arbeider med sikte på snarlig norsk ratifikasjon av avtalen, og i denne forbindelse bekrefte at norsk eksportkontrollpraksis ivaretar avtalens forbuds- og vurderingskriterier som nedfelt i særlig artikkel seks og syv.

Eksporten i 2012

Den samlede verdien av eksporten i 2012 var i underkant av 4,6 milliarder kroner, hvorav nær 3,9 milliarder utgjorde salg av militære varer. Av dette utgjorde eksporten av A-materiell³ 3,3 milliarder og B-materiell⁴ ca. 574 millioner kroner. Til sammenligning var verdien av eksporten i 2011 i underkant av 3,9 milliarder kroner, hvorav ca. 3,6 milliarder utgjorde salg. Av dette utgjorde eksporten av A-materiell 2,9 milliarder og B-materiell ca. 719 millioner kroner.

I 2012 var det en økning i eksporten av A-materiell på nesten 446 millioner (16 %). Eksporten av B-materiell sank med ca. 144 millioner (-20 %).

Verdien av tjenester, overføring av produktionsrettigheter, formidling og retur av varer til utenlandsk eier utgjorde i 2012 om lag 279 millioner. Dette utgjør en økning på ca. 20 millioner kroner (8 %).

Eksporten av flerbruksvarer (sivile varer beskrevet på UDs liste II) til militær mottaker,

beløp seg i 2012 til om lag 404 millioner. I forhold til 2011 var dette en økning på ca. 366 millioner. Økningen i eksporten på dette området har sammenheng med at sivil sektor i økende grad er teknologidrivende, noe som medfører at flerbruksvarer i større grad enn tidligere benyttes i militære systemer.

I forhold til i 2011, var det i 2012 en økning i verdien av den totale eksporten på om lag 687 millioner (18 %).

Medlemslandene i NATO, Sverige og Finland er de største mottakerne av forsvarsmateriell fra Norge. I 2012 utgjorde eksporten av A-materiell til disse landene 78 % og for B-materiell 90 %.

I forhold til i 2011, var det i 2012 nedgang i eksporten til USA (ca 190 millioner), Tyrkia (ca. 184 millioner), Brasil (127 millioner), Sveits (80 millioner), Tsjekkia (66 millioner), Sør-Korea (om lag 48 millioner) og Kroatia (nesten 38 millioner). I samme periode var det økning i verdien av eksporten til Chile (ca. 231 millioner), Polen (ca. 160 millioner), Australia (ca. 143 millioner), Frankrike (ca. 101 millioner), Italia (nær 79 millioner), Storbritannia (ca. 78 millioner), Malaysia (ca. 57 millioner), Canada (ca. 43 millioner), Nederland (ca. 42 millioner), Danmark (ca. 40 millioner) og Singapore (ca. 37 millioner).

Figur 1.1 viser utviklingen i eksporten av forsvarsmateriell siden 2002.

Meldingens kapittel 9 inneholder tabeller og oversikter som gir ytterligere informasjon om eksporten.

Åpenhet om eksporten

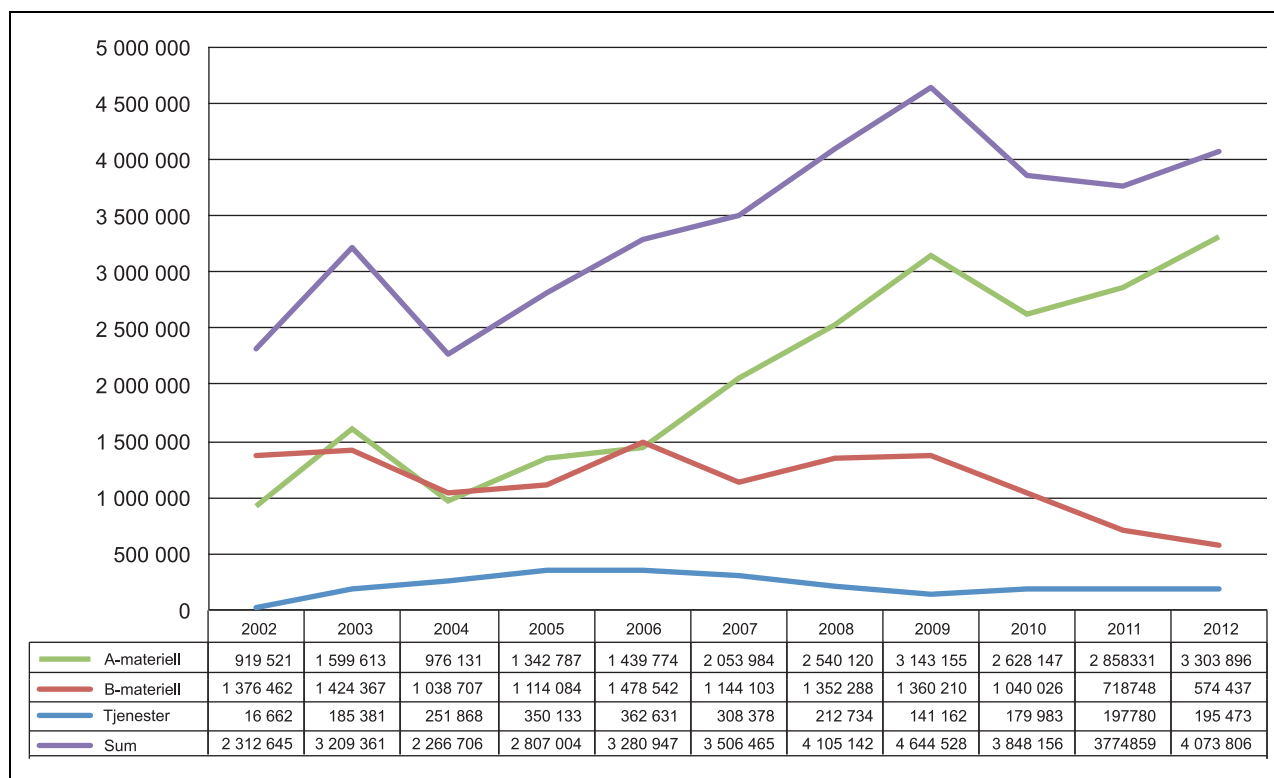
Siden den første meldingen ble fremlagt i 1996 har graden av åpenhet økt betydelig. I 2006 ble det for første gang gitt innsyn i forsvarsmyndighetenes utførsel av eget materiell, samt om utførselen av håndvåpen fra Norge. I 2008 ble åpenheten ytterligere styrket, da det for første gang ble gitt informasjon om eksport av sivile varer til militære sluttbrukere, og om utførsel av beskyttelsesutstyr for bruk av humanitære organisasjoner i forbindelse med minerydding. Siden 2007 har Regjeringen også invitert presse og organisasjoner til et møte for å presentere eksportkontrollmeldingen i forbindelse med fremleggelsen, samt deltatt i en rekke diskusjonsfora om eksportkontroll og handelen med forsvarsmateriell.

Norge arbeider aktivt i en rekke internasjonale fora for at også andre land skal utvise åpenhet om sin forsvarsmaterielleksport.

Parallelt med målsetningen om å utvise størst mulig åpenhet om eksporten av forsvarsmateriell

³ Våpen og ammunisjon

⁴ Annet militært materiell som ikke omfattes av varekategori A

Figur 1.1 Utviklingen i eksporten av forsvarsmateriell 2002–2012

fra Norge, er det nødvendig å sikre at økt innsyn skjer innenfor rammen av de begrensninger som taushetsplikten i eksportkontrollloven setter.

Det er etablert praksis at Stortinget konsulteres om eksportkontrollsaker av særlig utenrikspolitisk eller prinsipiell betydning. Dette er en linje som Regjeringen vil videreføre. I kapittel 2 gis ytterligere informasjon om arbeidet med åpenhet og konsultasjoner med Stortinget.

Utenriksdepartementets oppgaver

Utenriksdepartementet er ansvarlig for eksportkontrollen med strategiske varer, teknologi og tjenester. Eksportkontrollens ansvarsområde spenner fra norske politiske beslutninger, et omfattende internasjonalt samarbeid og lovpålagte oppgaver knyttet til behandling av søknader om eksportlisenser.

De siste årene har det funnet sted en substansiell styrking av eksportkontrollområdet i departementet. I 2010 ble en egen fagseksjon gjenopprettet, og det ble tilført to nye stillinger. En hovedgrunn til denne styrkingen var en markant økning i områdets oppgaver, både når det gjaldt omfanget av lisenssøknader, økt saks kompleksitet og styrket internasjonalt samarbeid.

Departementet har det siste året arbeidet med utvikling av et sikkert, elektronisk saksbehand-

lingssystem. Et slikt nytt system er nødvendig for å fortsatt sikre en effektiv lisensiering, ivareta sensitiv og taushetsbelagt informasjon og utarbeide oversiktene i de årlige meldingene på en sikker måte. Et moderne informasjonsbehandlingssystem vil bidra til å kvalitetssikre materialet slik at informasjonen i meldingene til Stortinget er så korrekt og komplett som mulig. Målet er at systemet skal være fullt operativt i 2014. Som ledd i en skrittvis operasjonalisering, har departementet medio 2013 tatt i bruk elektroniske lisenser. Dette har særlig ført til at eksportørene får raskere svar på sine søknader.

Samarbeidet innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene setter i stor grad rammene for den nasjonale gjennomføringen av eksportkontroll. I regimene foregår bl.a. et omfattende arbeid med sikte på å holde lister og retningslinjer oppdatert i forhold til teknologi- og spredningsutvikling, samt utveksling av informasjon.

I 2013 ble det besluttet å gå over fra den tidligere nasjonale varelisten over forsvarsmateriell til EUs felles militære liste. Denne forhandles i praksis i en teknisk ekspertgruppe innenfor det multilaterale eksportkontrollregimene Wassenaar. I tillegg har departementet tatt i bruk EUs liste over flerbruksvarer. Denne listen er en sammenstilling av listene over flerbruksvarer som er vedtatt i de multilaterale eksportkontrollregimene. På

denne måten søker departementet å legge til rette for at norsk næringsliv har mest mulig like vilkår og rammer som konkurrenter i landene som er medlem i regimene.

Utenriksdepartementets seksjon for eksportkontroll deltar aktivt i det omfattende arbeidet innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene. Forhandlingene skjer løpende og spenner seg over flere uker i året. Vedtak i regimene fattes ved konsensus, og det forutsettes at de til enhver tid gjeldende lister og kontrolltiltak implementeres nasjonalt. Både kontrollistene og regimenets retningslinjer er omfattende og på et høyt teknisk nivå. Dette innebærer at departementet må besitte adekvat kompetanse, informasjon om anskaffelsestrender, spredningsrisiki og kunnskap om teknologisk utvikling. Evne til etterlevelse på nasjonalt plan har fått stadig større betydning for både eksportlands og eksportørers anseelse som handelspartnere.

Det er behov for å styrke og målrette informasjons- og årvåkenhetsdialogen med bedrifter og teknologiinstitusjoner fremover. I denne forbindelse vil både forebygging og etterkontroll i bedriftene være viktige tiltak. Departementet samarbeider nært med både tollvesenet og PST om kontroll og forebyggende tiltak.

Eksportkontrollregelverket

Eksportkontrollen er hjemlet i Lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. Kgl. res. av 18. desember 1987 gir Utenriksdepartementet fullmakt til å utøve den fullmakt som i henhold til eksportkontrollloven er tillagt Kongen. Utenriksdepartementet har således ansvaret for kontrollen med eksport fra Norge av våpen, ammunisjon og annet militært materiell⁵, flerbruksvarer⁶, samt relevant teknologi og tjenester. Utenriksdepartementets forskrift av 19. juni 2013 skal sikre gjennomføring av kontrollen, og utgjør det operative hjemmelsverket for utøvelse av kontrollen. Forskriften erstatter tidligere forskrift av 18. januar 1989.

Hovedmålsettingen med ny forskrift har vært å sikre gjennomføring av det EØS-relevante Direktiv 2009/43/EF i norsk rett, samt et løpende behov for styrking av hjemmelsverket på et par

områder. EØS-direktivet ble grundig omtalt i Meld.St.8 (2012–2013).

Det er redegjort grundig om den nye forskriften i kapittel 4.

FN Sikkerhetsråds bindende vedtak om sanksjoner gjennomføres i egne norske forskrifter. Enkelte EU-vedtak om våpenembargo som Norge har sluttet seg til, krever gjennomføring i ny forskrift. Andre vedtak om våpenembargo som er fattet av EU eller OSSE gjennomføres på grunnlag av det eksisterende eksportkontrollregelverket.

Retningslinjene

Retningslinjene for utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell er endret ved flere anledninger siden de ble publisert første gang i 1992. I Meld. St. 8 (2011–2012) ble det redegjort for det seneste arbeidet med å styrke retningslinjene. I 2010 tok Norge EUs åtte atferdskriterier om våpeneksport inn i et eget vedlegg til Utenriksdepartementets retningslinjer (vedlegg A-kriteriene). Kriteriene angir hvilke forhold departementet legger vekt på i sine vurderinger av en rekke politiske spørsmål jfr. 1959-vedtaket og 1997-presiseringen. Det ble redegjort grundig for kriteriene i Meld. St. 21 (2009–2010).

Regjeringen er opptatt av at norsk næringsliv så langt som mulig skal ha de samme rammebetingelser som utenlandske konkurrenter, og har derfor valgt å gjennomføre EUs kriterier i norsk praksis. Regjeringen vil videreføre denne praksisen.

På bakgrunn av Utenriks- og forsvarskomiteens Innst. 62 S (2011–2012) om Meld. St. 25 (2010–2011) ble det i Meld. St. 8 (2012–2013) gitt en omfattende redegjørelse om en styrket systematikk for departementets vurderinger av de interne forholdene i en endelig mottakerstat. I tillegg ble det redegjort for styrking av retningslinjene når det gjelder reglene for å avslå søknader om eksport av B-materiell. Avslag om slik eksport skal begrunnes i vedlegg A-kriteriene. Hensikten er å klargjøre at avslag om slik eksport kan gjøres når det vurderes å foreligge en uakseptabel risiko for bruk i intern undertrykking. Kravet til dokumentasjon er i 2013 også styrket ytterligere. Det er tatt inn en egen bestemmelse i retningslinjene om at nye salg av forsvarsmateriell til land som er godkjent etter forutgående Regjeringsbehandling alltid forutsetter fremlegging av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med reeksport-klausul, dvs. erklæring som fastslår at reeksport ikke

⁵ Forsvarsrelaterte varer beskrevet på Utenriksdepartementets Liste I.

⁶ Sivile produkter som har viktige militære anvendelsesområder. Beskrevet på Utenriksdepartementets Liste II.

må finne sted uten norske myndigheters godkjenning.

Stortinget sluttet seg til Regjeringens tiltak, jf. Innstilling S 204 (2012–2013). De oppdaterte retningslinjene ble publisert 16. september 2013.

Som følge av den styrkede systematikken knyttet til vurderingen av den interne situasjonen i mottakerlandet, besluttet Regjeringen i juni 2013 å suspendere lisenser for eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk i Egypt. I august 2013 opplyste Utenriksministeren i en egen pressemelding at lisensene formelt ble trukket tilbake på grunn av den eskalerende uroen og situasjonen i landet. Tilbaketrekkingen betyr at eventuell fremtidig gjenopptakelse av eksport av forsvarsmateriell til landet vil kreve forutgående Regjeringsbehandling i tråd med retningslinjene.

Den styrkede systematikken medfører behov for mer differensierte vurderinger i behandling av lisenssøknader. Det er nødvendig å kunne ta hensyn til hva slags varer som søkes eksportert, og hvilken anvendelse den aktuelle varen eller teknologien kan ha når det gjelder risiko for bruk i intern undertrykking i mottakerstaten. Dette følger i hovedsak av anvendelsen av Kriterium 2 (K2) om respekten for menneskerettighetene og den internasjonale humanitærretten i bestemmelsesstaten, samt Kriterium 3 (K3) om den innenrikspolitiske situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende motsetninger eller væpnede konflikter.

Den internasjonale utviklingen de siste årene har betydning også for norsk politikk når det gjelder eksport av forsvarsmateriell. Dette medfører behov for å se nærmere på begrepsbruken i Stortingets 1959-vedtak, samt søke en mer enhetlig praktisering av vedtak og relevante internasjonale forpliktelser som Norge har påtatt seg. Fremveksten av internasjonale forpliktelser, særlig innenfor FN, EU og Wassenaar-samarbeidet⁷, tilsier en mer ensartet og tidsmessig begrepsbruk.

For å tydeliggjøre en nærmere konsolidering av Stortingets vedtak, presisering og anvendelse av Vedlegg-A kriteriene anses det hensiktsmessig å innarbeide essensen av de enkelte kriteriene i retningslinjenes kapittel I (formål og anvendelsesområde).

På denne måten vil retningslinjene for departementets behandling av lisenssøknader styrkes og fremstå tydelige når det gjelder de utenriks- og innenrikspolitiske hensyn som inngår i vurderin-

gene, herunder når det gjelder faren for at utstyr kan brukes i intern undertrykking.

Ved behandlingen av lisenssøknader bør hovedhensynet være at Norge ikke vil tillate salg av forsvarsrelaterede varer til land i områder med internasjonal væpnet konflikt eller hvor slik væpnet konflikt truer, eller til land hvor de aktuelle forsvarsrelaterede varene kan benyttes i forbindelse med intern væpnet konflikt og det anses å foreligge en uakseptabel fare for at utstyret kan bli brukt til intern undertrykking, eller til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt.

Det er redegjort om arbeidet med å styrke retningslinjene i kapittel 4.

Dokumentasjonskrav

Det kreves alltid dokumentasjon om sluttbruker før en lisens innvilges. Retningslinjene gir nærmere regler om kravene til dokumentasjon. Kravet til dokumentasjon vil være avhengig av det endelige mottaksland og det aktuelle materiellets karakter. Det ble redegjort for bestemmelsene om sluttbrukerdokumentasjon i Meld. St. 8 (2012–2013).

I den nylig vedtatte FN-avtalen om internasjonal handel med våpen (ATT), artikkel 8 pkt. 1, fremgår det bl.a. at når et eksporterende land ber om det, skal det importerende landet forsikre at etterspurt informasjon, herunder sluttbruk(er)dokumentasjon, blir utstedt. Fra norsk side vil det arbeides videre i relevante internasjonale fora for å oppnå en felles norm for sluttbrukerdokumentasjon.

Kunnskapsoverføring

I Meld. St. 25 (2010–2011) og Meld. St. 8 (2012–2013) ble det redegjort for arbeidet med å etablere en målrettet kontroll med kunnskapsoverføring til utenlandske studenter.

Norge gjennomfører bl.a. FNs Sikkerhetsråds resolusjoner og EUs utvidede tiltak om sanksjoner mot Iran og Nord-Korea. Sanksjonsregimene og tiltakene er betydelig styrket de siste par årene, og gjennomføres i norsk forskrift. Det er redegjort nærmere om disse i meldingens kapittel 6. I tillegg til sanksjonsforskriftene, er det etter eksportkontrollforskriften lisensplikt for teknologioverføring, herunder immateriell teknologi, knyttet til varene som omfattes av Utenriksdepartementets liste I og II.

Forskriften om sanksjoner mot Iran setter et absolutt forbud mot å overføre varer og teknologi,

⁷ Multilateralt eksportkontroll-samarbeid om konvensjonelt forsvarsmateriell og sensitiv høyteknologi

herunder programvare, som er flerbruksvare, militære varer og teknologi, visse andre varer og teknologi som kan brukes i kjernefysiske aktiviteter, samt visse nøkkelutstyr- og teknologi for olje- og gasssektoren til «iranske personer» eller «til bruk i Iran».

Betydningen av uønsket teknologi- og kunnskapsoverføring drøftes i økende grad også innenfor det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet.

Som ansvarlig myndighet for eksportkontrollen, vil Utenriksdepartementet i samarbeid med PST, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet bidra med informasjon til aktuelle læresteder med sikte på større bevissthet om sensitive teknologiområder. Departementet og PST vil også videreføre sin forebyggende dialog med aktuelle læresteder.

FNs Sikkerhetsråds sanksjonsregimer

FNs Sikkerhetsråd kan med folkerettslig bindende virkning vedta sanksjoner mot stater, personer eller enheter. Over de siste tiår har EUs råd vedtatt en rekke restriktive tiltak overfor ulike stater. Norge slutter vanligvis opp om EU-tiltakene. Flere av sanksjons- og tiltaksregimene inneholder bestemmelser om våpenembargo.

De mest sentrale forskriftene retter seg mot Iran, Myanmar, Libya, Syria, Hviterussland, Elfenbenskysten og Nord-Korea. Felles for disse er at de bl.a. retter seg mot våpenembargo, forbud mot eksport av visse andre varer og teknologi, frys av midler og formuesgoder, samt reiserestriksjoner. Det er redegjort nærmere om forskriftene i meldingens kapittel 6.

FNs internasjonale våpenhandelsavtale

Regjeringen er meget tilfreds med at det etter tre års forhandlinger lyktes FNs generalforsamling å vedta en avtale 2. april 2013. Avtalen (Arms Trade Treaty, ATT) er den første juridisk bindende avtalen som regulerer internasjonal våpenhandel. Avtalen ble vedtatt med 154 stemmer for, tre imot (Iran, Nord-Korea og Syria) og 23 avstående. Norge undertegnet avtalen sammen med 66 andre stater under en seremoni i FN i New York 3. juni 2013.

Det har vært en økende internasjonal erkjennelse om behov for en global avtale som regulerer handel med konvensjonelle våpen. Årlig dør eller skades et stort antall mennesker i væpnet konflikt eller som følge av væpnet vold forårsaket av konvensjonelle våpen og ammunisjon, især håndvåpen og lette våpen. Uansvarlig og ulovlig omset-

ning av slike våpen utgjør en viktig årsak til slike menneskelige lidelser.

Norge har under forhandlingene arbeidet for en sterk avtale med humanitær innretning. På enkelte områder kunne det vært ønskelig med mer omfattende og klare bestemmelser. Norge samarbeidet nært med likesinnede land og hatt god kontakt med norsk og internasjonalt sivilsamfunn, samt med norsk industri.

Avtalen forhindrer ikke statsparter i å beholde strengere nasjonale eksportkontrollregimer og å styrke disse utover avtalens krav. Gjeldene norsk eksportkontrollregelverk er strengt og omfattende, og avtalens bestemmelser knyttet til eksportkontroll kan gjennomføres innenfor den gjeldende lov 18. desember 1987, nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. Avtalen nødvendiggjør heller ikke forskriftsendringer. I tråd med avtalens artikkel 23, vil Norge ved ratifikasjon avgi erklæring om midlertidig anvendelse av artikkel 6 og 7.

Artikkel 6 omfatter overførsler som er forbudt under avtalen.

Artikkel 7 omhandler betingelser og kriterier for eksport av våpen og varer under avtalen. Kriteriene er knyttet til en forhåndsvurdering av mulige konsekvenser for fred og sikkerhet og risiko for brudd på internasjonale menneskerettigheter, internasjonal humanitærrett, internasjonale regler om terrorisme og regler om transnasjonal organisert kriminalitet.

Avtalen er beskrevet nærmere i meldingens kapittel 7.2.

Internasjonalt samarbeid om eksportkontroll og ikke-spredning

Gjennom nasjonal eksportkontroll tar leverandørland et særlig ansvar for å sikre etterlevelse av folkerettslige avtaler på ikke-spredningsområdet. Dette gjelder særlig avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen (NPT), kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og konvensjonen om forbud mot biologiske våpen (BWC). Eksportkontrollen er ikke-spredning i praksis.

De multilaterale eksportkontrollregimene vokste i hovedsak frem på 1980-tallet for å søke en mest mulig enhetlig fortolkning av eksportkontrollforpliktelsene i de ulike multilaterale avtalene. Det er også et mål å komplementere svakheter i disse avtalene når det gjelder eksportkontroll.

De multilaterale eksportkontrollregimene er et politisk bindende samarbeid. For å holde tritt med spredningsbildet og teknologisk utvikling foregår løpende forhandlinger om felles kontrol-

lister og retningslinjer. I tillegg foregår det en omfattende informasjonsutveksling innenfor rammen av de enkelte regimene. I tillegg til Utenriksdepartementet, deltar også representanter fra PST, tollvesenet og forsvaret på ekspertmøter.

Den raske teknologiske utviklingen innenfor sivil sektor, samt informasjon om at flere land forsøker å anskaffe masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike våpen og utfordringen knyttet til ikke-statlige aktører, har ført til at aktivitetene i regimene har vokst betydelig. Eksportkontrollregimenes retningslinjer og varelistene har fått økt anerkjennelse de siste årene, særlig gjennom FN SR resolusjon 1540 og ved at de legges til grunn i FN SR sanksjonsregimer mot bl.a. Iran og Nord-Korea. Dette gjelder særlig det kjernefysiske kontrollregimet NSG⁸ og missilkontrollregimet MTCR⁹.

Norge har påtatt seg formannskapet i MTCR i 2014–15, og har deltatt aktivt i formannskapstroikaen allerede fra 2013. Troikaen består av sittende, utgående og innkommende formannskap. På denne måten sikres god kompetanse og kontinuitet i arbeidet. MTCR er den eneste multilaterale arena som eksisterer hvor missilrelatert spredningsproblematikk drøftes. Samtidig er rammen for slike diskusjoner preget av sensitivitet, særlig gitt interesser knyttet til romfartsteknologi og bekymringer for at slike sivile programmer kan være dekke for militære missilaktiviteter. Under Norges formannskap vil det legges vekt på en aktiv dialog med ikke-medlemmer med sikte

på å fremme forståelse for nasjonale tiltak for å hindre spredning av missilteknologi for masseødeleggelsesvåpen. Norge innleder sitt formannskap ved å være vertskap for og lede regimets plenumsmøte i Oslo høsten 2014.

Det er redegjort for det internasjonale samarbeidet i kapittel 7.

Forsvarsindustrien i Norge og internasjonalt samarbeid

De økte krav til forsvarsmateriell har bidratt til en sterk utvikling av ny teknologi og produkter fra forsvarsindustrien i Norge. Flere norske bedrifter er konkurransedyktige på det internasjonale markedet.

De internasjonale økonomiske utfordringene fortsetter å gi rammer for forsvarssektorens vilkår. Fremdeles ser man at forsvarsbudsjettene øker i mange land utenfor EU, mens de blir betydelig redusert blant EUs medlemsland.

Forsvarsdepartementet arbeider aktivt for at norsk forsvarsindustri skal komme i betraktning som underleverandør ved større materiellkjøp fra utlandet.

EUs nye forsvarsdirektiv (2009/81/EC) har som målsetning å åpne EUs marked for forsvarsmateriell for konkurranse på like og ikke-diskriminerende vilkår. Dersom direktivet reelt fører til en mer åpen og likeverdig konkurransesituasjon for forsvarsmateriell i Europa, vil dette kunne gi norsk forsvarsindustri økte muligheter på det europeiske markedet.

Det er redegjort nærmere om spørsmålet i meldingens kapittel 8.

⁸ Nuclear Suppliers Group

⁹ Missile Technology Control Regime

2 Utenriksdepartementets arbeid for økt åpenhet

Det er Regjeringens målsetting å bidra til størst mulig åpenhet om utførelsen av norsk forsvarsmateriell, samt å gi mest mulig innsyn om eksportkontrollpolitikken og praktiseringen av retningslinjene.

Regjeringen tok allerede i 1995 initiativ til en egen årlig stortingsmelding om omfanget av den faktiske forsvarsmaterielleksporten fra Norge. Siden den første meldingen ble fremlagt i 1996 har graden av åpenhet økt betydelig.

Meldingen som ble fremlagt i 2006 ga for første gang innsyn i forsvarsmyndighetenes utførelse av eget materiell, samt om utførelsen av håndvåpen fra Norge. I 2008 ble åpenheten ytterligere styrket, da det for første gang ble gitt informasjon om eksport av sivile varer til militære sluttbrukere, og om utførelse av beskyttelsesutstyr for bruk av humanitære organisasjoner i forbindelse med minerydding. Omfanget av eksporten er de siste årene fremvist i tretten ulike tabeller og grafiske figurer, mot seks i 1996. Siden 2007 har Regjeringen også invitert presse og organisasjoner til et møte for å presentere eksportkontrollmeldingen i forbindelse med fremleggelsen, samt deltatt i en rekke diskusjonsfora om eksportkontroll og handelen med forsvarsmateriell. Regjeringen ønsker å videreføre denne linjen.

Parallelt med målsetningen om å utvise størst mulig åpenhet om eksporten av forsvarsmateriell fra Norge, er det nødvendig å sikre at økt innsyn skjer innenfor rammen av de begrensninger som taushetsplikten i eksportkontrollloven setter. I henhold til loven plikter enhver å gi Utenriksdepartementet den bistand som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven eller forskriftene

blir fulgt. Det gjelder alle opplysninger som anses nødvendige for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksportlisens. En slik vid rett til innhenting av bedriftsfølsom informasjon har sitt motstykke i de strenge taushetsbestemmelsene i loven.

Informasjonen om eksporten som fremgår i meldingens kapittel 9 baserer seg på rapporter fra eksportørene. Ved innvilgelse av eksportlisenser for forsvarsmateriell pålegges eksportørene å rapportere kvartalsvis om bruken av de enkelte tillatelsene. Rapportene inneholder betydelige mengder sensitiv og taushetsbelagt informasjon om eksportaktivitetene. Utenriksdepartementet legger stor vekt på å kvalitetssikre materialet slik at informasjonen som gis i den årlige meldingen til Stortinget er så korrekt og komplett som mulig. For bl.a. å sikre ivaretagelse av bedriftenes rapporter og utarbeide oversiktene i de årlige meldingene, er departementet i gang med å etablere et sikkert, elektronisk saksbehandlingssystem.

Fra norsk side arbeides det aktivt i en rekke fora for at også andre land skal utvise åpenhet om sin forsvarsmaterielleksport.

Gjennom de årlige meldingene blir Stortinget holdt løpende informert om eksporten av forsvarsmateriell, departementets praktisering av retningslinjene og om utviklingen av eksportkontrollregelverket og arbeidet innenfor det multilaterale regimesamarbeidet.

Det er en etablert praksis med å konsultere Stortinget om eksportkontrollsaker av særlig utenrikspolitisk eller prinsipiell betydning. Dette er en linje som Regjeringen vil videreføre.

3 Utenriksdepartementets oppgaver knyttet til eksportkontroll

Utenriksdepartementet er ansvarlig for eksportkontrollen med strategiske varer, teknologi og tjenester. Departementet er i forskrift av 18. desember 1987 nr 967 gitt myndighet til å administrere eksportkontrollloven og utarbeide forskrifter og retningslinjer for gjennomføring av kontrollen. Eksportkontrollens ansvarsområde spenner fra politiske beslutninger, et omfattende internasjonalt samarbeid og lovpålagte oppgaver knyttet til lisensiering. I tillegg er departementet ansvarlig for gjennomføring av sanksjonsregimer og relevante styrkede tiltak i denne forbindelse, og som gjennomføres i norsk rett. Det er redegjort nærmere om disse spørsmålene i meldingen.

De siste årene har det funnet sted en substansiell styrking av eksportkontrollområdet i departementet. I 2010 ble en egen fagseksjon gjenopprettet, og det ble tilført to nye stillinger. En hovedgrunn til denne styrkingen var en markant økning i fagområdet oppgaver, både når det gjaldt omfanget av lisenssøknader, økt sakskompleksitet og styrket internasjonalt samarbeid. Fagseksjonen behandler mer enn 4000 henvendelser fra norsk næringsliv i året, herunder ca. 2500 søknader om eksportlisens.

Et skreddersydd og sikkert elektronisk saksbehandlingssystem for eksportkontrollen vil tas i bruk i løpet av 2014. Som ledd i en skrittvis operasjonisering, har departementet medio 2013 tatt i bruk elektroniske lisenser. Dette har særlig ført til at eksportørene får raskere svar på sine søknader. Når det nye systemet er operativt i 2014, vil departementets arbeid knyttet til lisensiering, ivaretagelse og bruk av betydelige databaser med sensitiv informasjon og utarbeidelse av tallmaterialet i de årlige meldingene til Stortinget bli mer effektivt.

Som en ytterligere effektivisering og styrking av eksportkontrollen, trådte en ny eksportkontrollforskrift i kraft 19. juni 2013. Hovedformålet med den nye forskriften er å sikre gjennomføring av et EØS-relevant direktiv om forenklet lisensiering av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EU/EØS. Som følge av en styrket systematikk i vurderingene av mottakerland, med hovedvekt på den interne situasjonen, er Utenriksdepartementets

retningslinjer også oppdatert. Det er redegjort nærmere for den nye forskriften samt om oppdatering og det videre arbeidet med retningslinjene i meldingens Kap. 4.

Samarbeidet innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene setter i stor grad rammene for den nasjonale gjennomføringen av eksportkontroll. I regimene foregår bl.a. et omfattende arbeid med sikte på å holde listene oppdatert i forhold til teknologi- og spredningsutvikling. Det er redegjort nærmere om de multilaterale regimene i meldingens kapittel 6.

Når det gjelder forsvarsmateriell, ble det i 2013 besluttet å gå over fra den tidligere nasjonale listen til EUs felles militære liste. Denne forhandles i praksis i en teknisk ekspertgruppe innenfor Wasenaar-samarbeidet, hvor 42 land deltar. I tillegg har departementet tatt i bruk EUs konsoliderte liste over flerbruksvarer, som dekker listene til alle de multilaterale eksportkontrollregimene. På denne måten søker departementet å legge til rette for at norsk næringsliv har mest mulig like vilkår og rammer som konkurrenter i EU-land.

Ekspertene fra Utenriksdepartementets seksjon for eksportkontroll deltar aktivt i det omfattende arbeidet som foregår innenfor de multilaterale eksportkontrollregimene. Forhandlingene om listene skjer fortløpende og spenner seg over flere uker i året, og krever i tillegg til særskilt teknisk kompetanse at nødvendige menneskelige ressurser er allokert til arbeidet. Vedtak i regimene fattes ved konsensus, og det forutsettes at de til enhver tid gjeldende lister og kontrolltiltak implementeres nasjonalt. Både listene og regimenes felles retningslinjer om kontrolltiltak er omfattende og på et høyt teknisk nivå. Departementet legger stor vekt på å sikre en god og sikker nasjonal gjennomføring. Det krever at departementet besitter adekvat kompetanse, årvåkenhet om anskaffelsestrender, spredningsrisiko og kunnskap om teknologisk utvikling. Evne til etterlevelse på nasjonalt plan har fått stadig større betydning for både eksportlands og eksportørers troverdighet som handelspartnere.

Departementet ser behov for å styrke og målrette informasjons- og årvåkenhetsdialogen frem-

over. I denne forbindelse vil både forebygging og etterkontroll i bedriftene være viktige tiltak, og Utenriksdepartementet vil samarbeide med PST og Tollvesenet på dette området. Det er Regjerin-

gens mål å fortsatt sikre adekvate ressurser for å kunne ivareta de omfattende oppgavene på eksportkontrollområdet.

4 Eksportkontrollregelverket og retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål

I dette kapittelet redegjøres det for eksportkontrollregelverket og retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål. I tråd med Stortingets behandling av Meld. St. 8 (2012–2013) om eksporten i 2011, er retningslinjene oppdatert (vedlegg 4). I Kap. 4.3 redegjøres for arbeidet med ytterligere oppdatering av retningslinjene.

Eksportkontrollen er hjemlet i Lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. Kgl. res. av 18. desember 1987 gir Utenriksdepartementet fullmakt til å utøve den fullmakt som i henhold til eksportkontrollloven er tillagt Kongen. Utenriksdepartementet har således ansvaret for kontrollen med eksport fra Norge av våpen, ammunisjon og annet militært materiell¹, flerbruksvarer², samt relevant teknologi og tjenester.

Etter eksportkontrollloven må alle varer og tjenester og all teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militære formål, eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 147 a første ledd, ikke utføres uten tillatelse fra Utenriksdepartementet. Liste I (våpen og militært materiell) og liste II (flerbruksvarer) beskriver produkter og teknologi som krever slik tillatelse. Kontrollen med teknologi omfatter også immateriell teknologioverføring.

Loven setter forbud mot at det drives handel med, formidles eller på annen måte bistås ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet uten særskilt tillatelse. Tilsvarende

gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.

I tillegg inneholder loven bestemmelser om informasjonsplikt og taushetsplikt, samt omfattende straffebestemmelser. I St.meld. nr. 29 (2007–2008), St.meld. nr. 42 (2008–2009) og Meld. St. 21 (2009–2010) ble det gitt grundig informasjon om loven.

Utenriksdepartementets forskrift av 19. juni 2013 skal sikre gjennomføring av kontrollen med eksport av både forsvarsrelaterede varer og flerbruksvarer, og representerer det operative hjemmelsverket for utøvelse av kontrollen. Det er redegjort grundig om den nye forskriften i kapittel 4.1.

Det er dessuten fastsatt en rekke forskrifter for å gjennomføre internasjonale sanksjoner, herunder våpenembargo, på dette området. Det er redegjort for gjeldende forskrifter i denne sammenheng i meldingens kapittel 5.

Utenriksdepartementets retningslinjer er veiledende for departementets behandling av søknader om tillatelse til å utføre forsvarsmateriell fra Norge.

4.1 Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen

Ny forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester trådte i kraft 19. juni 2013. Forskriften erstatter tidligere forskrift av 18. januar 1989.

Hovedmålsettingen med ny forskrift har vært å sikre gjennomføring av Direktiv 2009/43/EF (ICT-direktivet) i norsk rett. Direktivet ble grundig omtalt i Meld. St. 8 (2012–2013). I tillegg var det et løpende behov for styrking av hjemmelsverket på et par områder.

I tråd med ICT-direktivet etablerer forskriften et system for overføringslisenser for eksport innad i EU/EØS og muligheten for sertifisering

¹ Forsvarsrelaterede varer beskrevet på Utenriksdepartementets Liste I.

² Sivile produkter som har viktige militære anvendelsesområder. Beskrevet på Utenriksdepartementets Liste II.

av foretak som mottakere er de mest sentrale elementene i direktivet. De særskilte reglene om overføringslisenser og sertifisering er inntatt i forskriftens kapittel 3 og 4. I tillegg til å etablere systemer for lisensiering og sertifisering innad i EU/EØS inneholder ICT-direktivet også særlige bestemmelser om registrering og rapportering fra eksportørens side. I den nye forskriften er disse reglene gjort generelt gjeldende og vil bidra til å styrke den norske eksportkontrollen.

I tillegg til ICT-direktivet, inneholder den nye forskriften særlig to substansielle endringer som knytter seg til lisensplikt uavhengig av varelistene (jf § 7). Tidligere generalklausul om at det er lisensplikt for enhver vare for militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo fastsatt av FN's Sikkerhetsråd etter kapittel VII er utvidet til også å gjelde andre tiltaksregimer som Norge har sluttet seg til. Slike tiltaksregimer vil i all hovedsak være våpenembargo og tiltak fastsatt av EU og OSSE og som Norge har sluttet seg til. Videre er det lagt til en ny bestemmelse som krever lisens for eksport av enhver vare som kan tjene til å utvikle en stats militære evner som ikke er forenlig med vesentlige norske sikkerhets- og forsvarsinteresser. Begge disse endringene er omtalt i Meld. St. 8 (2012–2013).

Liste I (forsvarsrelaterte varer) og Liste II (flerbruksvarer) er tatt inn som hhv. vedlegg 1 og 2 i den nye forskriften. Listene er i engelskspråklig versjon og utgjør i praksis listene forhandlet i de relevante multilaterale eksportkontrollregimene. At nevnte lister er tatt inn som vedlegg til forskriften innebærer ingen endring eller liberalisering av gjeldende politikk. Listene vil bli oppdatert i tråd med endringer vedtatt i de enkelte regimene, og fortrinnsvis parallelt med at EU oppdaterer sine lister.

4.2 Utenriksdepartementets retningslinjer

Det politiske grunnlaget for kontrollen med eksport av forsvarsmateriell er Regjeringens erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato, som slår fast at:

«det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig».

I vedtak av samme dato tar Stortinget

«til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en nøye vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted».

I 1997 sluttet et enstemmig Storting seg til en presisering om at

«Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt. For dette formål, og for å gi eksportørene større innsyn og forutsigbarhet om kontrollen med eksport av forsvarsmateriell, utarbeidet Utenriksdepartementet retningslinjer i 1992 for behandlingen av søknader om eksport av forsvarsmateriell. Det er redegjort løpende for departementets praktisering av retningslinjene i de årlige meldingene til Stortinget som er fremlagt siden 1996.

Retningslinjene er endret ved flere anledninger siden de ble publisert første gang i 1992. I Meld. St. 8 (2011–2012) ble det redegjort for det seneste arbeidet med å styrke retningslinjene (vedlegg 4).

Som følge av at EUs utenriksministre vedtok en felles holdning om våpeneksport i 2008, og som medførte at de åtte atferdskriteriene fikk bindende status for EUs medlemsland, tok Norge kriteriene inn i et eget vedlegg til Utenriksdepartementets retningslinjer (vedlegg A-kriteriene). Kriteriene gir større innsyn i Utenriksdepartementets vurderinger av en rekke politiske spørsmål jfr. 1959-vedtaket og 1997-presiseringen. Det ble redegjort grundig for kriteriene i Meld. St. 21 (2009–2010).

Regjeringen er opptatt av at norsk næringsliv så langt som mulig skal ha de samme rammebetingelser som utenlandske konkurrenter, og har derfor valgt å gjennomføre EUs standarder i norsk praksis. Regjeringen vil videreføre praksisen med å følge EUs utvikling når det gjelder styrking av kriteriene og brukerveiledningen til kodeksen. I Meld. St. 8 (2012–2013) ble det rede-

gjort for en rekke EU-lands eksportkontrollpraksis når det gjelder forsvarsrelaterede varer.

Innenfor rammen av Norges samarbeid med EU (COARM) siden 2003, utveksles informasjon om anvendelsen av kriteriene, samt informasjon om avslag på eksportlisens begrunnet i ett eller flere kriterier. En konsultasjonsmekanisme er knyttet til avslagene slik at et land som vurderer en lisenssøknad som fremstår som identisk med et notifisert avslag, skal konsultere eksportkontrollmyndigheten i landet som har notifisert det tidligere avslaget. Målsetningen er å søke en nærmere enhetlig forståelse av kriteriene, samt å unngå kommersiell undergraving av lands avslag. Norge er det eneste ikke-EU land som har et slikt substansielt samarbeid med EU.

Norge har også forpliktelser gjennom vedtak i internasjonale fora, herunder i Wassenaar-samarbeidet (WA) som retter seg mot konvensjonelle våpen, militært materiell og relevant høyteknologi. Det internasjonale eksportkontroll- og ikke-spredningssamarbeidet er nærmere omtalt i meldingens kapittel 6. Gjennomføringen av disse forpliktelsene skjer i forskrift og ved praktiseringen av retningslinjene.

4.3 Oppdatering av retningslinjene

På bakgrunn av Utenriks- og forsvarskomiteens Innst. 62 S (2011–2012) om Meld. St. 25 (2010–2011) ble det i Meld. St. 8 (2012–2013) gitt en omfattende redegjørelse om en styrket systematikk for departementets vurderinger av de interne forholdene i en endelig mottakerstat.

Komiteens Innstilling S 204 (2012–2013) til meldingen var enstemmig, og ga støtte til Regjeringens tiltak.

I hovedsak er retningslinjene i lys av ovennevnte blitt styrket for å sikre at søknader om eksport av B-materiell kan avslås når det foreligger en uakseptabel risiko for at slikt utstyr kan være ment for intern undertrykking. Kriterium 2 (K2), som gjelder menneskerettigheter og internasjonal humanitærrett, gir til dels detaljerte anvisninger når det gjelder vurdering av risiko for at den aktuelle varen/teknologien kan benyttes til brudd på menneskerettighetene, til intern undertrykking eller for nasjonale sikkerhetsformål.

Endringen innebærer således at lisens for B-materiell kan avslås med begrunnelse i vedlegg A-kriteriene. Dette representerer en reell innstramming av praksis når det gjelder eksport av B-mate-

riell. I innstilling fra Utenriks- og forsvarskomiteen S 204 (2012–2013) ber komiteen om at Regjeringen kommer tilbake med en redegjørelse om erfaringen med denne innstrammingen. Grunnlaget for de aktuelle vurderingene tar utgangspunkt i informasjon som er utvekslet med EUs medlemsland om anvendelsen av K2, og rapporter om relevante innenrikspolitiske forhold publisert av kompetente internasjonale organer. På bakgrunn av slik informasjon som nevnt, vil søknader om eksport av de aktuelle forsvarsrelaterede varer bli avslått. Regjeringen vil komme tilbake med informasjon i senere meldinger til Stortinget når det er opparbeidet mer erfaring med anvendelsen av atferdskriteriene når det gjelder eksport av kategori B-materiell.

Dagens praksis med individuell lisensiering for eksport av våpen og militært materiell (kategori A-materiell), vil videreføres. Slik individuell lisensiering vil bidra til å sikre fortsatt god oversikt med den løpende eksportaktiviteten og gi mulighet til å suspendere eller trekke tilbake en lisens dersom forholdene i mottakerstaten endres vesentlig. I kjølvannet av hendelsene i Midt-Østen og Nord-Afrika (MØNA) viste det seg at mange andre land hadde utfordringer med å få oversikt og stanse utførsler til land i området fordi det var gitt åpne lisenser som i stor grad baserte seg på myndighetenes etterkontroll.

Som følge av teknologisk utvikling, er det tatt inn en referanse til «delsystemer» i retningslinjenes Kap. VII om delleveranser, i tillegg til den tidligere formuleringen «deler og komponenter». Dette er gjort for å reflektere praksis, da det også er åpnet for at «delsystemer» kan omfattes av bestemmelsene i kapitlet. Videre har det faktum at sivil teknologi i økende grad inngår i militære systemer, medført at retningslinjene er endret slik at bestemmelsene om lisensiering av delleveranser også kan anvendes overfor sivile deler, delsystemer og komponenter som skal inngå i produksjon av utenlandske militære systemer.

Videre er kravene til sluttbrukerdokumentasjon ved lisensiering av forsvarsmateriell i kategori A-materiell til land som er godkjent som mottakere av forsvarsmateriell etter regjeringsbehandling, styrket. I praksis betyr det at det ved hver ny leveranse av A-materiell til slike land, skal kreves myndighetsbekreftet sluttbrukerdokumentasjon.

I tillegg er det gjort enkelte endringer i begrepsbruk, hovedsakelig for å reflektere formuleringer i den nye eksportkontrollforskriften.

4.4 Arbeidet med ytterligere oppdatering av retningslinjene

Den internasjonale utviklingen de siste årene har betydning også for norsk politikk når det gjelder eksport av forsvarsmateriell. Dette medfører at det er grunn til å se nærmere på begrepsbruken knyttet til Stortingets 1959-vedtak, samt søke en mer enhetlig praktisering av vedtak og relevante internasjonale forpliktelser som Norge har påtatt seg. Fremveksten av internasjonale forpliktelser, særlig innenfor FN, EU og Wassenaar-samarbeidet, tilsier en mer ensartet og tidsmessig begrepsbruk.

Begrepet «borgerkrig» har etter dagens folkerett ikke relevans som et rettslig begrep. «Borgerkrig» er nå erstattet av begrepet «intern væpnet konflikt». Begrepet «internasjonal væpnet konflikt» er å forstå som krig etter intensjonen i 1959-vedtaket. I praksis fortolker departementet begrepene «borgerkrig» og «krig» som det som i humanitærretten forstås hhv. som «intern væpnet konflikt» og «internasjonal væpnet konflikt».

I tillegg har det vokst frem behov for mer differensierte vurderinger når det gjelder hva slags varer som søkes eksportert i forhold til risikovurderingen knyttet til sluttbruker og -bruken i den endelige bestemmelsesstaten. Dette følger særlig av den forsterkede vurderingssystematikken som er etablert når det gjelder landvurderinger, og i hovedsak anvendelsen av K2 om respekten for menneskerettighetene og den internasjonale humanitærretten i bestemmelsesstaten, samt K3 om den innenrikspolitiske situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende motsetninger eller væpnede konflikter.

Med sikte på å tydeliggjøre og sikre en nærmere konsolidering av Stortingets vedtak, presisering og anvendelse av Vedlegg-A kriteriene, foreslås det å ta inn en direkte referanse i retningslinjenes kapittel I (formål og anvendelsesområde) pkt 1 som følger (nye tekstforslag fremgår i kursiv):

1. Disse retningslinjene er veiledende for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål (heretter forsvarsrelaterte varer).

Reglene for lisensinnvilgelse gjelder ikke for leveranser av ubetydelig omfang og som ikke er for militær bruk eller for politibruk. Utgangspunktet for eksportreguleringen er følgende formuleringer i Regjeringens

erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato:

Regjeringens erklæring:

«Det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.»

Stortingets vedtak:

«Stortinget tar til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

I tråd med gjeldende folkerett forstås begrepet «borgerkrig» som «intern væpnet konflikt» og «krig» som «internasjonal væpnet konflikt».

I 1997 sluttet et enstemmig Storting seg til en presisering om at «Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt.

Praktiseringen av ovennevnte erklæring, vedtak og presisering, medfører at det ikke vil kunne innvilges eksportlisens

- når dette er uforenlig med Norges internasjonale forpliktelser (jf vedlegg A, K1),
- når det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt til intern undertrykking (jf K2),
- når eksport vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten (jf K3),
- når det er åpenbar fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt (jf K4).

I behandlingen av søknad om eksportlisens vil det tas særlig hensyn til:

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

- *den nasjonale sikkerheten i Norge, allierte og vennligsinnede land (jf K5),*
- *kjøperlandets atferd overfor verdenssamfunnet, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilke allianser det har inngått, og respekten for folkeretten (jf K6)*
- *risiko for at den militære teknologien eller det militære utstyret skal bli ulovlig omsatt i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår (jf K7)*
- *forenligheten mellom eksporten av militær teknologi og militært utstyr og mottakerlandets økonomiske og tekniske evne, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen (jf K8).*

K1-K8 gjenspeiler artikkel 2 i EUs felles holdning om våpeneksport (2008/944/CFSP), og er nærmere beskrevet i Vedlegg A til disse retningslinjene.

I tillegg kommer FN-avtalen om handel med konvensjonelle våpen vedtatt av FNs Generalforsamling 3. april 2013 til anvendelse, jf avtalens artikkel 6 og 7.

Øvrige punkter og kapitler i retningslinjene (som publisert 1. september 2013) videreføres.

Ved å styrke retningslinjenes Kap I pkt 1 som reflektert ovenfor er målet å sikre at behandlingen av søknader om eksporttillatelse for forsvarsrelaterte varer med tydelighet ivaretar aktuelle utenriks- og innenrikspolitiske hensyn, herunder hensynet til menneskerettighetene og risikovurderinger knyttet til intern undertrykking ifm eksport av militært utstyr. Ved behandlingen av lisenssøknader bør hovedhensynet være at Norge

ikke vil tillate salg av forsvarsrelaterte varer til land i områder med internasjonal væpnet konflikt eller hvor slik væpnet konflikt truer, eller til land hvor det aktuelle forsvarsrelaterte utstyret kan benyttes i forbindelse med intern væpnet konflikt og det anses å foreligge en uakseptabel fare for at utstyret kan bli brukt til intern undertrykking, eller til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt.

Dette hovedhensynet bør ikke være til hinder for lands rett til selvforsvar etter FN-paktens artikkel 51. Dersom det skulle oppstå en situasjon der det vurderes å være i Norges forsvars- og sikkerhetspolitiske interesse å levere militært utstyr for legitime forsvarsformål til et land når eksport etter retningslinjene normalt ikke ville kunne tillates, vil Regjeringen på forhånd konsultere Stortinget i tråd med praksis.

4.5 Dokumentasjonskrav og sluttbrukerkontroll

Det kreves alltid dokumentasjon om sluttbruker før en lisens innvilges, og retningslinjene gir nærmere regler om kravene til dokumentasjon. Kravet til dokumentasjon vil være avhengig av det endelige mottaksland og det aktuelle materiellets karakter. Det ble redegjort for bestemmelsene om sluttbrukerdokumentasjon i Meld. St. 8 (2012–2013).

I den nylig vedtatte FN-avtalen om internasjonal handel med våpen (ATT), artikkel 8 pkt. 1, fremgår det bl.a. at når et eksporterende land ber om det, skal det importerende landet forsikre at etterspurt informasjon, herunder sluttbruk(er)dokumentasjon, blir utstedt. Fra norsk side vil det arbeides videre i relevante internasjonale fora for å oppnå en felles standard.

5 Kontroll med kunnskapsoverføring

I Meld. St. nr. 25 (2010–2011) og Meld. St. 8 (2012–2013) ble det redegjort for arbeidet med å etablere en målrettet kontroll med kunnskapsoverføring til utenlandske studenter.

Norge gjennomfører bl.a. FNs Sikkerhetsråds resolusjoner og EUs utvidede tiltak om sanksjoner mot Iran og Nord-Korea. Sanksjonsregimene og tiltakene er betydelig styrket de siste par årene, og gjennomføres i norsk forskrift. I tillegg til sanksjonsforskriftene, inneholder eksportkontrollregelverket hjemmel om kontroll med teknologioverføring, herunder immateriell teknologi som f.eks overføring av kunnskap knyttet til varene som omfattes av Utenriksdepartementets liste I og II.

Betydningen av uønsket teknologi- og kunnskapsoverføring drøftes i økende grad også innenfor det multilaterale eksportkontroll-samarbeidet. Stadig flere land har etablert kontrollsystemer for å hindre at kunnskap fra nasjonale universiteter og høyskoler overføres i strid med internasjonale forpliktelser eller når risikoen for uønsket bruk anses uakseptabel i forhold til å hindre spredning av MØV-teknologi.

Forskriften om sanksjoner mot Iran setter et absolutt forbud mot å overføre varer og teknologi,

herunder programvare, som er flerbruksvare, militære varer og teknologi (Liste I), visse andre varer og teknologi som kan brukes i kjernefysiske aktiviteter, samt visse nøkkelutstyr- og teknologi for olje- og gasssektoren til «iranske personer» eller «til bruk i Iran».

Flerbruksvarer er beskrevet på Utenriksdepartementets Liste II. Det er redegjort grundig for Iran-sanksjonene i kapittel 6.

Som ansvarlig myndighet for den strategiske eksportkontrollen og forskrifter for gjennomføring av sanksjoner, vil Utenriksdepartementet i samarbeid med PST, Justisdepartementet og Kunnskapsdepartementet bidra med relevant informasjon til aktuelle læresteder og virksomheter med sikte på bevissthet om teknologiområder som er relevante i forhold til ovenfor nevnte forbud eller kontrollmekanismer.

Utenriksdepartementet og PST vil videreføre en målrettet og forebyggende kontroll med kunnskapsoverføring når det vurderes å foreligge en uakseptabel risiko for at kunnskapen senere kan benyttes til å utvikle, fremstille eller bruke masseødeleggelsesvåpen eller leveringssystemer for slike våpen.

6 Sanksjonsregimer

FNs Sikkerhetsråd kan med folkerettslig bindende virkning vedta sanksjoner mot stater, personer eller enheter. Over de siste tiår har EUs råd vedtatt en rekke restriktive tiltak overfor ulike stater. Norge slutter vanligvis opp om EU-tiltakene. Flere av sanksjons- og tiltaksregimene inneholder bestemmelser om våpenembargo.

For at FN-sanksjoner eller EU-tiltak skal være bindende for private rettssubjekter i Norge må de gjennomføres i norsk rett. Sanksjoner som er vedtatt av FNs Sikkerhetsråd gjennomføres som hovedregel ved forskrifter vedtatt med hjemmel i lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd (sanksjonsloven). EUs tiltaksregimer eller andre internasjonale ikke-militære tiltak som Norge har sluttet opp om kan gjennomføres ved forskrift gitt med hjemmel i lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensing av økonomiske eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler (tiltaksloven). Visse typer tiltak som er omfattet av FN-sanksjoner og/eller EU-tiltak gjennomføres med hjemmel i annen norsk lovgivning. Blant annet er våpenembargoer dels gjennomført med hjemmel i den alminnelige eksportkontrolllovgivningen.

Reiserestriksjoner er dels gjennomført med hjemmel i utlendingsloven og dels ved at EU-land melder listeførte personer inn i SIS (Schengen Information System) som dermed får virkning for Norge som Schengen-land.

En del av EUs tiltak inneholder bestemmelser som utdyper eller supplerer bindende vedtak gjort av FNs sikkerhetsråd. Der Norge slutter opp om slike tiltak, er det gitt forskrifter med hjemmel i både sanksjonsloven og tiltaksloven.

Oversikt over de til enhver tid gjeldende sanksjonsregimer, som inneholder våpenembargo, er gjennomført med hjemmel i sanksjonsloven¹[1]

og/eller tiltaksloven kan finnes på *www.lovdata.no*.

De mest sentrale forskriftene omtales nedenfor.

Terrorismetiltak

Følgende terrorismetiltak inneholder våpenembargo:

Sikkerhetsrådets resolusjoner 1267/1333/1390/1455/1617/1677/1735/1988/2083, som gjelder sanksjoner mot Al-Qaida og Taliban, samt personer eller enheter tilknyttet disse er gjennomført i forskrift 22. desember 1999 nr. 1374.

Sikkerhetsrådets resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggingsvåpen gir veiledning om kontrollstandarder for gjennomføring i staters nasjonale regelverk og praksis. Norge gjennomfører disse tiltakene i hovedsak på grunnlag av eksportkontrollregelverket og straffeloven.

Sanksjoner mot Iran

FNs Sikkerhetsråd vedtok i tiden 2006–2010 fire resolusjoner på grunn av Irans kjernefysiske program. Sammen med EUs restriktive tiltak, som også er gjennomført i norsk rett, utgjør disse det norske sanksjonsregimet mot Iran.

Sikkerhetsrådets resolusjoner bygger på mistanke og sterke indiser i retning av at Iran utvikler kjernefysiske våpen og våpensystemer. Sikkerhetsrådets første resolusjon (1737) fra desember 2006 krevde at Iran suspenderer en rekke spredningssensitive kjernefysiske aktiviteter. Ettersom Iran ikke oppfylte disse kravene, vedtok sikkerhetsrådet to nye resolusjoner (1747 og 1803) som fulgte opp 1737. Den hittil siste FN-resolusjonen (1929) mot Iran ble vedtatt 9. juni 2010. Resolusjonen omfatter våpenembargo og legger et forsterket press på Irans kjernefysiske- og missilprogrammer. Resolusjon 1929 omfatter også tiltak rettet mot Revolusjonsgarden og det iranske rederiet Islamic Republic of Iran Shipping Lines, samt at den åpner for sanksjoner mot energisektoren.

EU har to parallelle systemer med restriktive tiltak mot Iran. Det første systemet er begrunnet i

¹ I tillegg til vedtak om sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd, vedtok OSSE i 1992 vedtak om våpenembargo i tilknytning til konflikten om Nagorno Karabakh. Som medlem av OSSE følger Norge dette vedtaket.

bekymring for det kjernefysiske programmet og bygger videre på FNs sanksjoner. EU har også innført restriktive tiltak på grunn av iranske myndigheters brudd på menneskerettighetene i etterkant av presidentvalget i 2009. Personer som anses ansvarlige for brudd på menneskerettighetene er listet og vil få eventuelle midler i utlandet tilhørende dem frosset, samt at de ikke får innreisetilatelse til en rekke land. Det samme gjelder personer og selskaper som er involvert eller tilknyttet det kjernefysiske programmet i Iran.

Ovennevnte sanksjoner og tiltak er gjennomført i Norge ved forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran. Den norske forskriften ble sist endret med virkning fra 22. mars 2013 og omfatter bl.a. forbud mot:

- eksport av varer og teknologi som kan bidra til Irans kjernefysiske- eller missilprogram
- eksport av nøkkelutstyr og teknologi til olje-, petrokjemisk- og gassektoren
- import, transport og lagring av iransk olje, petrokjemiske produkter og gass
- å bygge og levere oljetankere til Iran
- å levere enhver form for klassifiseringstjenester til iranske oljetankere og lastefartøyer
- eksport av nøkkelutstyr og utstyr for skipsbygging og vedlikehold av skip
- å stille skip til rådighet for transport eller lagring av iranske olje og petrokjemiske
- transaksjoner over en viss terskelverdi til Iran, med mindre de er uttrykkelig forhåndsgodkjent
- handel med edle metaller
- eksport av telekommunikasjonsutstyr og flerbbruksvarer egnet til undertrykking og overvåking

Sanksjoner mot Myanmar

Norge har sluttet opp om EUs restriktive tiltak mot Myanmar. Som følge av den positive utviklingen som har funnet sted med fremme av demokrati og menneskerettigheter, ble store deler av tiltaksregimet mot Myanmar opphevet 14. mai 2012. Nåværende tiltak omfatter forbud mot forsyning av våpen og relatert utstyr (våpenembargo), forbud mot bistand med tilknytning til militære aktiviteter og materiell og forbud mot forsyning av utstyr som kan brukes til intern undertrykking.

Sanksjoner mot Libya

FNs Sikkerhetsråd vedtok 26. februar 2011 resolusjon 1970 som inneholdt målrettede sanksjoner mot det daværende libyske regimet. I senere reso-

lusiones ble sanksjonene skjerpet. Siden har Sikkerhetsrådet redusert omfanget av sanksjonsregimet.

EU-landene har i en rekke vedtak fulgt opp og utvidet Sikkerhetsrådets etablerte sanksjoner. Norge har sluttet opp om EUs restriktive tiltak.

Ovennevnte sanksjoner og tiltak er gjennomført i Norge ved forskrift om sanksjoner og tiltak mot Libya. Tiltakene omfatter forbud mot forsyning av våpen og relatert utstyr (våpenembargo) og forbud mot forsyning av utstyr som kan brukes til intern undertrykking, samt målrettede tiltak (blant annet reiserestriksjoner og påbud om frys av økonomiske midler). Forskriften ble sist endret 19. desember 2011.

Sanksjoner mot Syria

Norge har sluttet opp om EUs restriktive tiltak mot Syria. Tiltakene omfatter forbud mot forsyning av våpen og relatert utstyr (våpenembargo) og forbud mot forsyning av utstyr som kan brukes til intern undertrykking, samt målrettede tiltak (blant annet reiserestriksjoner og påbud om frys av økonomiske midler).

Ovennevnte tiltak er gjennomført i Norge ved forskrift om særlige tiltak mot Syria.

Reiserestriksjoner meldes inn i SIS (Schengen Information System) av EU og får dermed virkning for Norge som Schengen-land. Norge treffer derfor ikke egne tiltak for å gjennomføre reiserestriksjoner vedtatt av EU.

Utgangspunktet for Syria-forskriften er EUs rådsforordning 36/2012, datert 18. januar 2012, om særlige tiltak mot Syria. Det er siden kommet til en rekke EU-rettsakter om Syria. Disse er inkorporert i den norske forskriften, senest ved forskriftsendring av 27. april 2012.

Sanksjoner mot Hviterussland

Norge har sluttet opp om EUs restriktive tiltak mot Hviterussland. Tiltakene omfatter forbud mot forsyning av våpen og relatert utstyr (våpenembargo) og forbud mot forsyning av utstyr som kan brukes til intern undertrykking, til Hviterussland, samt målrettede tiltak (reiserestriksjoner og påbud om frys av økonomiske midler) mot nærmere angitte myndighetspersoner i Hviterussland.

Forbudet mot forsyning av våpen og relatert utstyr og utstyr som kan brukes til intern undertrykking, samt påbudet om frys av økonomiske midler er gjennomført i Norge ved forskrift om særlige tiltak mot Hviterussland.

Når det gjelder oppfølging av reiserestriksjoner vedtatt av EU, vil disse i prinsippet meldes inn i SIS (Schengen Information System) av EU, og dermed få virkning for Norge som Schengen-land. Det har derfor ikke vært ansett å være behov for at Norge treffer egne tiltak for å gjennomføre reiserestriksjoner vedtatt av EU.

Den norske forskriften om særlige tiltak mot Hviterussland gjennomfører EUs rådsbeslutning 2010/639 av 25. oktober 2010 med senere endringer. Rådsbeslutning 2010/639 har senere blitt opphevet og erstattet med EUs rådsbeslutning 2012/642 av 15. oktober 2012. Sistnevnte rådsbeslutning medførte imidlertid ingen materielle endringer i EUs tiltaksregime mot Hviterussland og medførte derfor ikke behov for norsk forskrifts- endring.

Sanksjoner mot Elfenbenskysten

FNs Sikkerhetsråd innførte ved resolusjonene 1572 (2004) og 1643 (2005) sanksjoner mot Elfenbenskysten. I tillegg har EU innført særskilte tiltak mot Elfenbenskysten, jf. EUs rådsbeslutning 2010/656, som Norge har sluttet opp om. FN-sanksjonene og EU-tiltakene er gjennomført i norsk rett ved forskrift 10. desember 2004 nr. 1617 om sanksjoner og særskilte tiltak mot Elfenbenskysten.

FNs Sikkerhetsråd innførte ved resolusjon 1572 (2004) våpenembargo mot Elfenbenskysten samt reiserestriksjoner og pålegg om frys av midler tilhørende personer som Sikkerhetsrådets sanksjonskomité for Elfenbenskysten har fastslått utgjør en trussel mot forsoningsprosessen i landet. Videre innførte Sikkerhetsrådet ved resolusjon 1643 (2005) et forbud mot handel med rådiamanter fra Elfenbenskysten. FN-sanksjonene har siden blitt forlenget ved en rekke anledninger, senest ved resolusjon 2045 (2012) til 30. april 2013. Sistnevnte resolusjon lempet noe på FNs våpenembargo ved at den ikke lenger omfatter teknisk bistand til sikkerhetsrelaterte og militære aktiviteter og heller ikke omfatter forsyninger av sivile kjøretøy til ivorianske sikkerhetsstyrker.

I tillegg har Norge sluttet opp om EUs særskilte tiltak mot Elfenbenskysten, som utvider våpenembargoen mot landet til også å omfatte utstyr som kan brukes til intern undertrykking, samt utvider listen over fysiske og juridiske personer og enheter som er gjenstand for målrettede til-

tak (reiserestriksjoner og påbud om frys av økonomiske midler), jf. EUs rådsbeslutning 2010/656 av 29. oktober 2010 (som senere har vært endret ved en rekke anledninger, senest ved rådsbeslutninger 2012/371 av 10.7.2012). I lys av utviklingen i Elfenbenskysten har EU siden 2011 foretatt en gradvis og omfattende avlistning av personer, senest ved EUs rådsbeslutning 2012/144 av 8.3.2012. Listen over personer omfattet av særskilte EU-tiltak er nå redusert til syv personer. I tillegg kommer åtte personer omfattet av FN-sanksjoner.

FNs og EUs våpenembargo og påbud om frys av midler tilhørende listeførte personer er gjennomført i norsk rett ved forskrift 10. desember 2004 nr. 1617 om sanksjoner og særskilte tiltak mot Elfenbenskysten. Reiserestriksjonene derimot gjennomføres ikke ved forskrift, men ved at UD instruerer UDI om forbudet mot innreise til og transitt gjennom Norge. Når det gjelder oppfølging av reiserestriksjoner vedtatt av EU, vil disse i prinsippet meldes inn i SIS (Schengen Information System) av EU, og dermed få virkning også for Norge som Schengen-land. Det har derfor ikke vært ansett å være behov for at Norge treffer egne tiltak for å gjennomføre særskilte reiserestriksjoner vedtatt av EU.

FNs Sikkerhetsråds vedtak om sanksjoner mot Nord-Korea

Med utgangspunkt i FNs Sikkerhetsråds resolusjon 1718 (2006) og resolusjon 1874 (2009), er det fastsatt en egen forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea for å sikre gjennomføring i nasjonal rett.

Forskriften oppstiller bl.a. forbud mot at norske rettssubjekter og enhver som befinner seg på norsk territorium, leverer våpen eller annet militært materiell, samt flerbruksvarer for masseødeleggelsesvåpen, til Nord-Korea. I tillegg oppstiller forskriften forbud mot eksport av visse luksusvarer, påbud om frysing av formuesgoder som tilhører eller direkte eller indirekte kontrolleres av visse listeførte personer og enheter og forbud mot å stille formuesgoder til rådighet for de nevnte personene eller enhetene. Reiserestriksjoner er gjennomført med hjemmel i utlendingsloven.

Utenriksdepartementet er i en prosess med å endre den norske forskriften i lys av Sikkerhetsrådets resolusjoner 2087 og 2094 (2013), samt EU-tiltak som Norge har sluttet opp om.

7 Internasjonalt samarbeid om eksportkontroll og ikke-spredning

Gjennom nasjonal eksportkontroll tar leverandørland et særlig ansvar for å sikre etterlevelse av folkerettslige avtaler på ikke-spredningsområdet, særlig avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen (NPT), kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og konvensjonen om forbud mot biologiske våpen (BWC). Konvensjonene gjennomføres i norsk rett. Eksportkontrollen er ikke-spredning i praksis.

De multilaterale eksportkontrollregimene vokste i hovedsak frem på 1980-tallet for å søke en mest mulig enhetlig fortolkning av eksportkontrollforpliktelsene i de ulike multilaterale avtalene for å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen, samt for å komplementere svakheter i disse avtalene når det gjelder eksportkontroll. Samtidig har rask teknologisk utvikling og nye spredningstrusler medført at eksportkontrollen har fått en økende betydning, bl.a. ved at FNs sikkerhetsråd bruker regimenets retningslinjer og varelister i sine sanksjonsregimer mot bl.a. Iran og Nord-Korea.

Den siste tilsynskonferansen for avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen (NPT), som trådte i kraft i 1970, fant sted i mai 2010. I motsetning til tilsynskonferansen i 2005, lyktes man denne gang å komme til enighet om 64 oppfølgingspunkter fordelt på avtalens tre pilarer om henholdsvis nedrustning, ikke-spredning og fredelig bruk av kjernekraft. I tillegg ble det besluttet at det skulle avholdes en konferanse om en sone fri for masseødeleggelsesvåpen i Midtøsten i løpet av 2012. Opprettelse av en slik sone i Midtøsten var en av forutsetningene for beslutningen i 1995 om å forlenge NPT på ubestemt tid. Konferansen ble ikke holdt i 2012 og er utsatt på ubestemt tid.

Tilsynskonferansen i 2010 bekreftet på nytt kjernevåpenstatenes forpliktelse til å eliminere sine arsener. For første gang ble den humanitære dimensjonen ved bruk av kjernevåpen omtalt i et sluttokument, inkludert de katastrofale konsekvensene som bruk av slike våpen ville medføre, og forpliktelsene til å etterleve humanitæretten til enhver tid også hva angikk kjernevåpen. Dette var et perspektiv som fikk ytterligere opp-

merksomhet da Røde Kors- og Røde Halvmånebevegelsen i november 2011 vedtok en felles resolusjon om å arbeide for et forbud mot kjernevåpen på humanitært grunnlag. De humanitære konsekvensene av kjernevåpen har videre blitt et tema under både det første og det andre forberedende møtet (*prep com*) for den neste NPT-tilsynskonferansen i 2015. Under det første møtet i 2012 samlet et felles innlegg om de uakseptable humanitære og utviklingsmessige konsekvensene av kjernevåpen tilslutning fra 16 land, under det neste møtet i 2013 var tallet steget til 80. Norge var vertskap for en internasjonal konferanse i mars 2013 om humanitære konsekvenser av kjernevåpen og hvilken reell beredskap man har for å håndtere en slik situasjon. 128 land deltok på konferansen, sammen med relevante FN-organisasjoner, Røde Kors-bevegelsen og sivilsamfunnet. Mexico vil holde en oppfølgingskonferanse i februar 2014.

I februar 2011 ratifiserte USA og Russland den nye START-avtalen om nedskjæring av strategiske atomvåpen. Denne avtalen er den første reelle atomnedrustningsavtalen på 19 år og setter tak for utplasserte strategiske stridskoder og leveringsmidler. Det ble redegjort nærmere om saken i Meld. St. 8 (2012–2013).

St. meld. nr. 29 (2007–2008), St.meld. nr. 42 (2008–2009) og Meld. St. 21 (2009–2010) redegjorde grundig om andre spredningstiltak.

7.1 Det multilaterale samarbeidet om eksportkontroll

De multilaterale eksportkontrollregimene er politisk bindende. For å holde tritt med spredningsbildet og teknologisk utvikling foregår løpende forhandlinger og informasjonsutveksling innenfor rammen av de enkelte regimene. I tillegg til Utenriksdepartementet, deltar også representanter fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST), tollvesenet og forsvaret på relevante ekspertmøter. Det ble redegjort nærmere om dette arbeidet i Meld. St. 8 (2012–2013).

Eksportkontrollregimenes retningslinjer og varelistene har fått økt anerkjennelse de siste årene, særlig gjennom FN SR resolusjon 1540 og ved at de legges til grunn i FN SR sanksjonsregimer mot bl.a. Iran og Nord-Korea. Dette gjelder særlig NSG og MTCR.

Den raske teknologiske utviklingen innenfor sivil sektor, samt informasjon om at flere land forsøker å anskaffe masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike våpen og utfordringen knyttet til ikke-statlige aktører i denne sammenheng, har medført at aktivitetene i regimene har vokst betydelig i de senere årene.

Wassenaar-samarbeidet (WA) har som formål er å bidra til regional og internasjonal sikkerhet og stabilitet gjennom ansvarlighet og standarder for kontroll med eksport av konvensjonelle våpen, militære varer og teknologi, samt annen høyteknologi som har viktige militære anvendelsesmuligheter og som ikke er dekket av de øvrige regimene. Norge deltar aktivt i WAs arbeid, herunder med eksperter i den tekniske arbeidsgruppen som møter i snitt seks uker i løpet av året for å sikre at listene er mest mulig teknisk oppdatert. I dette arbeidet er det avgjørende å også ha kjennskap til egen eksportindustri. I 2012 ble det bl.a. enighet om et norsk forslag om kontroll med undervannsteknologi. Norsk industri har i stor grad eksportprodukter som omfattes av WAs militære liste og flerbruksliste.

Mer informasjon om WA kan finnes på www.wassenaar.org.

Det ble redegjort grundig for WAs arbeid i Meld. St. 25 (2010–2011) og Meld. St. 8 (2012–2013).

De multilaterale eksportkontrollregimene som er rettet mot å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike våpen (ballistiske missiler) er:

- Nuclear Suppliers Group (NSG)
- Missile Technology Control Regime (MTCR)
- Australia Group (AG, som retter seg mot utstyr, substanser og utgangsstoffer for kjemiske og biologiske våpen).

Disse regimene har vokst frem som respons på konkrete politiske hendelser. NSG kom til etter Indias kjernefysiske prøvesprengning i 1974, og ble revitalisert betydelig etter den første Gulf-krigen i 1991. Australia tok initiativ til AG etter at FNs etterforskere i 1984 fant at det var brukt kjemiske våpen i Irak-Iran krigen. MTCR ble først etablert i 1987 av G-7 landene som var bekymret for spredning av missilteknologi til land som også etterstrebet kjernefysisk kapasitet. Styrking av

regimenes retningslinjer, varelistene og fokuset på den målrettede dialog med ikke-medlemmer og relevante organisasjoner har fulgt av utviklingen knyttet til ny teknologi og spredningsaktiviteter.

Arbeidet i regimene skjer i ekspertgrupper, og som rapporterer og legger frem anbefalinger for behandling på det årlige plenumsmøtet. Her fattes alle vedtak ved konsensus. Australia leder arbeidet i AG på regulær basis. Det årlige plenumsformannskapet i NSG og MTCR innehas av ett av medlemslandene på frivillig grunnlag. Formannskapet innledes ved å være vertskap for og lede det årlige plenumsmøtet, samt å være vertskap for *ad hoc* tekniske forhandlingsesjoner under formannskapsåret. I tillegg forutsettes det at formannen og representanter for formannskapet deltar i en formannskapstroika som innkommende formannskap og som utgående formannskap. Gjennom dette treårige troikaformatet er det ment å sikre nødvendig kontinuitet og kompetanse i arbeidet, samt adekvate ressurser og tyngde særlig ifm dialogen med ikke-medlemmer og organisasjoner. Formannskapet i NSG eller MTCR stiller betydelige krav til ressurser og kompetanse, og er en høyt verdsatt innsats i det multilaterale ikke-spredningsarbeidet i sin helhet.

Norge hadde formannskapet i NSG i 2006, og deltok aktivt i troikaen i perioden 2005–2007. Fra norsk side la man vekt på å tillegge nødvendige ressurser til arbeidet, og lyktes i å drive frem enighet om å styrke retningslinjene og gjennomførte et aktivt og målrettet dialogprogram med ikke-medlemmer som siden har utgjort standard for senere formannskapsland.

Allerede i 1992 hadde Norge formannskapet i MTCR. Dette var i en periode med betydelige politiske og teknologiske endringer, noe som preget det norske formannskapets aktiviteter. Norge gjennomførte bl.a. en omfattende dialog med en rekke tidligere sovjetstater og øst-europeiske land om missilspredning. Et historisk vedtak kom ut av det norske formannskapet, ved at det ble enighet om å utvide parametrene som definerte hvilke missiler som skulle være omfattet av MTCRs kontroll til å også omfatte missiler som kunne bære kjemiske og biologiske stridshoder, i tillegg til kjernefysiske. Dette var et viktig gjennombrudd i bestrebelsene for å hindre spredning og bruk av masseødeleggelsesvåpen.

Norge har påtatt seg formannskapet igjen i MTCR i 2014–15, og deltar aktivt i troikaen allerede fra 2013. MTCR representerer på mange måter en bredere plattform enn bare ren eksportkontroll, særlig fordi regimet er den eneste multilaterale arena som eksisterer hvor missilrelatert

spredningsproblematikk drøftes. Samtidig er rammen for slike diskusjoner preget av sensitivitet, særlig gitt interesser knyttet til romfartsteknologi og bekymringer for at slike sivile programmer kan være dekke for militære missilaktiviteter. Under Norges formannskap vil det legges vekt på en aktiv dialog for å videreutvikle regimet. Dialogen med ikke-medlemmer med sikte på å fremme forståelse for nasjonale tiltak for å hindre spredning av missilteknologi vil også være et prioritert arbeid.

Håndvåpen og arbeidet for å hindre ulovlig våpenhandel

FNs handlingsprogram for å bekjempe ulovlig omsetning av håndvåpen («UN Programme of Action to Combat Illicit Trade on Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects», PoA) fra 2001 er den eneste globale multilaterale prosessen for tiltak mot ulovlig handel med og andre reguleringer knyttet til håndvåpen og lette våpen. Selv om Handlingsprogrammet kun er et politisk bindende instrument, inneholder den klare forpliktelser fra medlemslandenes side for å gjennomføre nødvendige tiltak på nasjonalt, regionalt og globalt nivå for å hindre at håndvåpen kommer på avveie. I 2006 kom man til enighet om en internasjonal merkings- og sporingsmekanismen som er knyttet til handlingsprogrammet (ITI). Norge er en aktiv deltaker i arbeidet for å styrke handlingsprogrammet og ønsker bl.a. at programmet skal omfatte ammunisjon og at dette også skal gjelde for ITI. Norge legger også vekt på å styrke innsatsen på grensekontroll, sluttbrukererklæring og styrke den humanitære dimensjonen ved handlingsprogrammet. Under tilsynskonferansen for Handlingsprogrammet i FN, New York 27.8.–7.9.2012 argumenterte Norge for disse synspunktene, og vi etterlyste en mer effektiv gjennomføring av både PoA og ITI. Det lyktes å få inn formuleringer i sluttterklæringen som peker i riktig retning for å gjøre både Handlingsprogrammet og Sporingsmekanismen til mer relevante instrumenter.

Norge har sluttet opp om EUs felles holdning om håndvåpen av 12. juli 2002.

I Meld. St. 8 (2012–2013) ble det redegjort for andre tiltak for å kontrollere konvensjonelle våpenoverføringer.

Merking og sporing av håndvåpen og ammunisjon, samt annet militært materiell

FNs generalforsamling vedtok høsten 2005 retningslinjer for merking og sporing av håndvåpen knyttet til FNs handlingsprogram for å bekjempe ulovlig omsetning av håndvåpen.

Norge arbeidet under forhandlingene om en avtale om våpenhandel i FN for å få med bestemmelser om merking og sporing, men fikk ikke bred nok støtte for dette til at det ble reflektert i avtalen slik den ble vedtatt av FNs generalforsamling 2. april 2013. Avtalen åpner imidlertid for endringer og tilpasninger slik at det vil være mulighet for å arbeide for å få inn fremtidige bestemmelser knyttet til merking og sporing.

Regjeringen vil videreføre arbeidet for å styrke regelverk knyttet til merking og sporing i internasjonale fora.

Så lenge det ikke er enighet om et internasjonalt juridisk bindende instrument, mener Regjeringen at det er viktig at norske bedrifter tar initiativ til merkings- og sporingssystemer.

Regjeringen tok i 2010 initiativ til en dialog med store norske forsvarsbedrifter om merking og sporingsspørsmål. Informasjonen som er fremkommet, viser at disse bedriftene gjennomfører gode merkings- og sporingssystemer for sine produkter. I Meld. St. 25 (2010–2011) og Meld. St. 8 (2012–2013) ble merkings- og sporingssystemene som gjennomføres av hhv. Nammo-konsernet og Kongsberg-gruppen nøye redegjort for.

7.2 Etableringen av en internasjonal våpenhandelsavtale

Det har i de senere år vært en økende internasjonal erkjennelse av at det trengs en global avtale som regulerer handel med konvensjonelle våpen. Årlig dør eller skades et stort antall mennesker i væpnet konflikt eller som følge av væpnet vold forårsaket av konvensjonelle våpen og ammunisjon, især håndvåpen og lette våpen. Uansvarlig og ulovlig omsetning av slike våpen utgjør en viktig årsak til slike menneskelige lidelser.

Avtalen om våpenhandel ble vedtatt av FNs generalforsamling 2. april 2013. Avtalen er den første juridisk bindende avtalen som regulerer internasjonal våpenhandel. Målsettingen med avtalen er å etablere så høye felles internasjonale standarder for internasjonal handel med konvensjonelle våpen som mulig og å forhindre ulovlig handel med slike våpen, bl.a. med sikte på å bidra til fred, sikkerhet og stabilitet og å redusere menneske-

lige lidelser. Norge undertegnet avtalen sammen med 66 andre stater under en seremoni i FN i New York 3. juni 2013. Siden avtalen antas å være av særlig viktighet, har det vært lagt til grunn at Stortingets samtykke til ratifikasjon vil være nødvendig i henhold til Grunnloven § 26. Det vises i denne forbindelse til fremleggelsen av Prop. 189 S (2012–2013) om samtykke til ratifikasjon av avtale om våpenhandel av 2. april 2013.

Voteringen i Generalforsamlingen fant sted etter at den forutgående FN-konferansen om handel med konvensjonelle våpen i New York i tidsrommet 18.–28. mars 2013 endte uten enighet om en avtale. FN-konferansen var underlagt krav om konsensus for vedtakelse av avtalen, og Iran, Nord-Korea og Syria blokkerte slik konsensus på konferansens siste dag. En gruppe land (deriblant Norge) fremmet deretter en resolusjon i Generalforsamlingen om vedtakelse av formannens avtaleutkast. Avtalen ble vedtatt med 154 stemmer for, 3 imot (Iran, Nord-Korea og Syria) og 23 avstående.

Norge har under forhandlingene arbeidet for en sterk avtale med humanitær innretning. Avtalen representerer et viktig bidrag i så henseende. På enkelte områder kunne den imidlertid ha vært mer omfattende og hatt klarere bestemmelser. Under forhandlingene argumenterte Norge for at avtalen burde omfatte *alle* konvensjonelle våpen samt ammunisjon og deler og komponenter. Resultatet av forhandlingene ble at avtalens anvendelsesområde som minimum omfatter de syv våpenkategoriene i FNs eget register over konvensjonelle våpen («The United Nations Register of Conventional Arms») samt håndvåpen og lette våpen. Henvisningen til kategoriene i FNs register samt utformingen av artikkel 3 om ammunisjon, gjør at for eksempel håndgranater og andre manuelt leverte militære eksplosiver ikke er omfattet av minimumskravene i avtalen. Avtalen oppfordrer imidlertid statspartene til å inkludere et så bredt spekter som mulig av konvensjonelle våpen i sine nasjonale kontrollister over relevante våpen. Som presisert i Prop. 186 S (2012–2013) legger Regjeringen til grunn at håndgranater og andre manuelt leverte militære eksplosiver, som også i dag er underlagt eksportkontroll i Norge, skal inngå i den norske kontrollisten under avtalen og vil arbeide for at dette blir gjeldende norm under avtalen.

Ammunisjon og deler og komponenter til de våpen som dekkes av avtalen, er omfattet av sentrale bestemmelser om forbud og lisenskriterier for eksport, men ikke av for eksempel bestemmelser om registerføring og rapportering.

Bestemmelsen i artikkel 6 nr. 3 omhandler våpenoverførsler som er forbudt under avtalen. Bestemmelsen inneholder ingen eksplisitt henvisning til krigsforbrytelser foretatt i ikke-internasjonale væpnede konflikter. En rekke land gav under forhandlingene imidlertid uttrykk for at slike konflikter var omfattet av bestemmelsens siste setning «... or other war crimes as defined by international agreements to which it is a Party». Som presisert i Prop. 189 S (2012–2013) legger Regjeringen denne forståelsen til grunn.

Avtalens artikkel 7 nr. 3 om eksportvurderinger fastslår at eksporttillatelse skal avslås dersom eksporten medfører en «overriding risk» for noen av de negative konsekvenser som er listet i bestemmelsen (knyttet til fred og sikkerhet, brudd på internasjonal humanitærrett og internasjonale menneskerettigheter, terrorisme og transnasjonal organisert kriminalitet). Det er knyttet en viss tvetydighet til den engelske termen «overriding». Begrepet er ikke klart definert og benyttes ikke som rettslig standard i folkeretten. De aller fleste land uttrykte under forhandlingene at de legger til grunn at dette er en selvstendig terskel som skal utløse eksportavslag dersom det er overveiende sannsynlig at en av de negative konsekvensene inntreffer, og ikke et kriterium som gir anledning til å balansere mellom negative og positive konsekvenser. Som presisert i Prop. 186 S (2012–2013) legger Regjeringen til grunn at dersom det er *overveiende sannsynlig* at en av de negative konsekvensene som er listet i artikkelen inntreffer, skal eksporttillatelse avslås.

Avtalen forhindrer ikke statsparter i å beholde strengere nasjonale eksportkontrollregimer og å styrke disse utover avtalens krav. Den legger heller ikke ensidige begrensninger på norsk industri, og er ikke i norsk industris konkurransemessige disfavør.

Gjennomføring i norsk rett

Avtalen inneholder mange elementer og bestemmelser som allerede finnes i Norges og andre lands eksportkontrollsystemer, herunder i EU-landenes. Gjennomføring av avtalen krever derfor ikke lovendringer. Avtalens bestemmelser knyttet til eksportkontroll kan gjennomføres med hjemmel i lov 18. desember 1987, nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. Avtalen nødvendiggjør heller ikke forskriftsendringer. Utenriksdepartementet vil imidlertid gjennomgå det samlede regelverk på området og vurdere mulig harmonisering mellom ulike deler av regelverket og avtalen.

8 Forsvarsindustrien i Norge og internasjonalt samarbeid

De økte krav til forsvarsmateriell har bidratt til en sterk utvikling av ny teknologi og produkter fra forsvarsindustrien i Norge, og flere norske bedrifter er konkurransedyktige på det internasjonale markedet.

De internasjonale økonomiske utfordringene fortsetter å gi rammer for forsvarssektorens vilkår. Fremdeles ser man at forsvarsbudsjettene øker i mange land utenfor EU, mens de blir betydelig redusert blant EUs medlemsland. Handelshindringer og beskyttelse av eget lands industri, er utfordringer forsvarsindustrien i Norge opplever til stadighet i møtet med aktuelle markeder. Forsvarsdepartementet arbeider for at industrien skal få konkurrere på like vilkår som landets egen industri.

Videre kan reduksjonen av forsvarsbudsjettene blant Norges allierte og partnerland føre til at de prioriterer oppdateringer og moderniseringer av eksisterende systemer, fremfor investeringer i helt nye. Dette kan gi nye muligheter for underleverandører og produsenter av delsystemer, på bekostning av produsenter av komplette systemer. I tillegg har den teknologiske utviklingen medført at det er blitt stadig dyrere å utvikle moderne forsvarsmateriell. Dette har igjen ført til at bedriftene i økende grad har måttet tilpasse seg ved å inngå samarbeid om utvikling og produksjon av nytt militært materiell, både nasjonalt og internasjonalt. Dette bidrar også til at de vestlige forsvarsindustrielskapene i økende grad kjøper seg opp i hverandres eierstrukturer. Det kan heller ikke utelukkes at europeiske og amerikanske

selskaper søker nærmere organisatoriske samarbeidsformer for å kunne møte utfordringene i markedene på begge sider av Atlanteren.

En rekke norske forsvarsindustribedrifter har nisjekompetanse som gjør det mulig med et tett samarbeid med store internasjonale partnere. Dette har muliggjort et bredt engasjement av norske bedrifter som underleverandører til produsenten av Norges neste kampfly F-35. Disse bedriftene er valgt på grunn av sin evne til å levere kvalitet i et konkurranseutsatt marked.

Forsvarsdepartementet arbeider aktivt for at norsk forsvarsindustri skal komme i betraktning som underleverandør ved større materiellkjøp fra utlandet. Gjennom slikt industrisamarbeid har norske og utenlandske bedrifter i fellesskap bidratt til ny teknologiutvikling, produksjon og viktig verdiskapning.

Etter innføring av EUs nye forsvarsdirektiv (2009/81/EC) er det forventet at avtaler om industrielt samarbeid blir redusert i omfang for handel innenfor EØS-området. Direktivet har som målsetning å åpne EUs marked for forsvarsmateriell for konkurranse på like og ikke-diskriminerende vilkår. Direktivet sikter med andre ord mot å redusere EU-landenes tradisjonelle nasjonale preferanse for egen industri. Dersom direktivet reelt fører til en mer åpen og likeverdig konkurransesituasjon for forsvarsmateriell i Europa, vil dette på den annen side kunne gi norsk forsvarsindustri økte muligheter på det europeiske markedet.

9 Eksporten av forsvarsmateriell i 2012

I dette kapitlet gis det oversikt over den faktiske eksporten av forsvarsmateriell i 2012 basert på verdien av utførsel ved salg av varer, teknologi og tjenester som omfattes av liste I. Oversiktene inneholder ikke opplysninger om midlertidig utførsel av varer for demonstrasjon eller reparasjon, eller om varer som vil bli returnert til Norge.

Eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og utførte reparasjoner, samt om avslag på søknader om eksportlisens knyttet til liste I er fremstilt i følgende ni tabeller¹ og fire figurer:

Tabell 9.1 Totaler for eksport av forsvarsmateriell fra 2007 til 2012

Tabell 9.2 Fordeling av eksport av A- og B-materiell på grupper av land

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Tabell 9.4 Utførte tjenester knyttet til liste I

Tabell 9.5 Reparasjoner foretatt i Norge for utenlandske oppdragsgivere

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av håndvåpen

Tabell 9.7 Oversikt over forsvarsmyndighetens utførsel av eget materiell

Tabell 9.8 Oversikt over flerbruksvarer til militær sluttbruk

Tabell 9.9 Utstyr for humanitær minerydding

Figurer:

Figur 9.1 Fordeling av eksporten av A-materiell på regioner

Figur 9.2 Fordeling av eksporten av B-materiell

Figur 9.3 Utførselen fordelt på posisjonene i Liste I

Figur 9.4 Utviklingen av eksporten av forsvarsmateriell 2002–2012

Meldingen gir også informasjon om utførsel av håndvåpen fra Norge, samt om forsvarsmyndighetens bruk av eget materiell i utlandet. Norge eksporterer ikke militære håndvåpen, og utførselen som er reflektert i kapittel 9.9 gjelder i all hovedsak antikke våpen til samlere, jakt- og konkurransevåpen.

Det gis informasjon om avslag på søknader om eksportlisens (kapittel 9.11). De avslagene som inngår i oversikten er formelle avslag på lisenssøknader som har vært gjenstand for behandling på basis av det norske eksportkontrollregelverket. Det vises også til hvilke kriterier som er bakgrunn for avslagene (jf. retningslinjenes vedlegg A som reflekterer EUs normative kriterier). I 2012 ble 18 søknader om eksportlisens av forsvarsmateriell avslått. På denne måten bidrar Norge til å fremme høy internasjonal standard når det gjelder åpenhet om utførsel av forsvarsmateriell. Disse konkrete saker sier imidlertid lite om det faktiske bildet, da den nære dialogen mellom bedriftene og Utenriksdepartementet om muligheten for å få tillatelse til eksport innebærer at bedrifter sjelden søker om, eller retter henvendelser om mulighet for eksportlisens, til land hvor tillatelse ikke vil kunne påregnes å bli innvilget.

I tillegg gis det også informasjon om utførsel av sivile varer til militære sluttbrukere (kapittel 9.13) og om utførsel av utstyr for bruk i humanitære minneryddingsaksjoner (kapittel 9.14).

En oversikt over bedrifter som har rapportert om eksport av forsvarsmateriell i 2012 finnes i kapittel 9.15. Totalt rapporterte 52 bedrifter om eksport av forsvarsmateriell i 2012.

Den samlede verdien av eksporten i 2012 var i underkant av 4,6 milliarder kroner, hvorav nær 3,9 milliarder utgjorde salg av militære varer. Av dette utgjorde eksporten av A-materiell 3,3 milliarder og B-materiell ca. 574 millioner kroner. Til sammenligning var verdien av eksporten i 2011 i underkant av 3,9 milliarder kroner, hvorav ca. 3,6 milliarder utgjorde salg. Av dette utgjorde eksporten av A-materiell 2,9 milliarder og B-materiell ca. 719 millioner kroner.

I 2012 var det en økning i eksporten av A-materiell på nesten 446 millioner (16 %), mens eksporten av B-materiell sank med ca. 144 millioner (-20 %).

Verdien av tjenester, overføring av produksjonsrettigheter, formidling og retur av varer til utenlandsk eier utgjorde i 2011 ca. 260 millioner, tilnærmet likt i forhold til i 2010. I 2012 var ver-

¹ Tallene er fremstilt i tusen kroner.

dien om lag 279 millioner, en økning på ca. 20 millioner kroner (8 %).

Eksporten av flerbruksvarer (sivile varer beskrevet på UDs liste II) til militær mottaker, beløp seg i 2012 til om lag 404 millioner, en økning fra 2011 på ca. 366 millioner. Økningen i eksporten på dette området kan ha sammenheng med at sivil sektor i økende grad er teknologitvilkere, noe som medfører at flerbrukskomponenter i større grad enn tidligere benyttes i militære systemer.

I forhold til i 2011, var det i 2012 en økning i verdien av den totale eksporten på om lag 687 millioner (18 %).

I forhold til i 2011, var det i 2012 nedgang i eksporten til USA (ca 190 millioner), Tyrkia (ca. 184 millioner), Brasil (127 millioner), Sveits (80 millioner), Tsjekkia (66 millioner), Sør-Korea (om lag 48 millioner), Kroatia (nesten 38 millioner), Hellas (ca. 21 millioner) og Luxembourg (15 millioner). I samme periode var det økning i verdien av eksporten til Chile (ca. 231 millioner), Polen (ca. 160 millioner), Australia (ca. 143 millioner), Frankrike (ca. 101 millioner), Italia (nær 79 millioner), Storbritannia (ca. 78 millioner), Malaysia (ca. 57 millioner), Canada (ca. 43 millioner), Nederland (ca. 42 millioner), Danmark (ca. 40 millioner), Singapore (ca. 37 millioner), Tyskland (ca. 23 millioner) og Belgia (ca. 17 millioner).

Medlemslandene i NATO, Sverige og Finland er de største mottakerne av forsvarsmateriell fra Norge. I 2012 utgjorde eksporten av A-materiell til NATO landene 66 % og for B-materiell 79 %, og til Finland og Sverige utgjorde den hhv. 12 % og 11 %. I 2011 var eksporten av A-materiell til NATO landene 74 % og for B-materiell 64 %, og til Finland og Sverige hhv. 9 % og 29 %.

Det ble utstedt 1552 lisenser for utførsel av varer på liste I, samt for tilknyttede tjenester og retur av militære varer til utenlandske eiere i 2012. I samme periode var det 1643 gyldige lisenser.

Fordi større leveranser kan skje i ett år og ikke i et annet, er det naturlig at det oppstår variasjoner i verdien av utførselen av forsvarsmateriell fra år til år.

9.1 Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tjenester og reparasjoner

Figur 9.4 og tabell 9.1 viser utviklingen i eksporten av forsvarsmateriell i kategori A og B, samt for utførte tjenester og reparasjoner knyttet til liste I for utlandske oppdragsgivere.

Tabell 9.1 Totaler for eksport av forsvarsmateriell fra 2007 til 2012

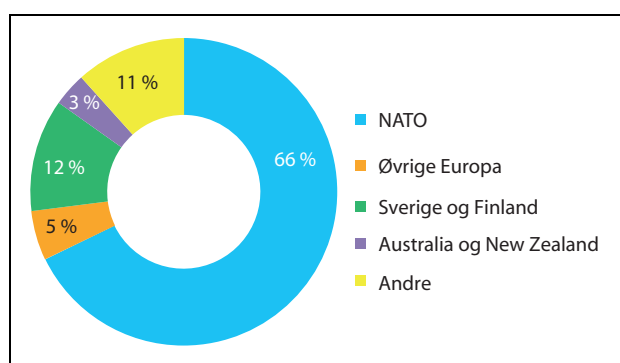
		2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring	
Utførsel		Verdi x 1000 kr							
Salg	A-materiell	2 053 984	2 540 120	3 143 155	2 628 147	2 858 331	3 303 896	445 565	15,6
Salg	B-materiell	1 144 103	1 352 288	1 360 210	1 040 026	718 748	574 437	-144 312	-20,1
Salg	Totalt (A+B)	3 198 087	3 892 407	4 503 366	3 668 173	3 577 079	3 878 333	301 253	8,4
Salg	Flerbruksvarer til mill.sluttbruk			37 312	11 376	38 098	404 437	366 339	961,6
	Sum	3 198 087	3 892 407	4 540 678	3 679 549	3 615 177	4 282 770	667 592	18,5
Tjenester		308 378	212 734	141 162	179 983	197 780	195 473	-2 307	-1,2
Retur utlandet		132 073	58 056	106 888	80 366	61 874	45 215	-16 659	-26,9
Produksjonsrett		6 497	1 800	0	964	0	37 852	37 852	-
Formidling		3 902	0	0	0	0	858	858	-
	Sum	450 850	272 590	248 050	261 313	259 654	279 398	19 744	7,6
Totalsum		3 648 937	4 164 997	4 788 728	3 940 861	3 874 831	4 562 168	687 336	17,7

9.2 Utførsel av kategori-A materiell fordelt på grupper av land

Figur 9.1 viser hvordan fordelingen av den totale eksporten av kategori A-materiell (våpen og ammunisjon) fordeler seg på grupper av mottakere. Som det fremgår var NATO-landene, Sverige og Finland den desidert største mottaker av forsvarsmateriell i kategori A i 2012 med 78 % av den totale eksport av A-materiell.

9.3 Utførsel av kategori-B materiell fordelt på grupper av land

Figur 9.2 viser hvordan fordelingen av den totale eksporten av kategori B-materiell (annet militært

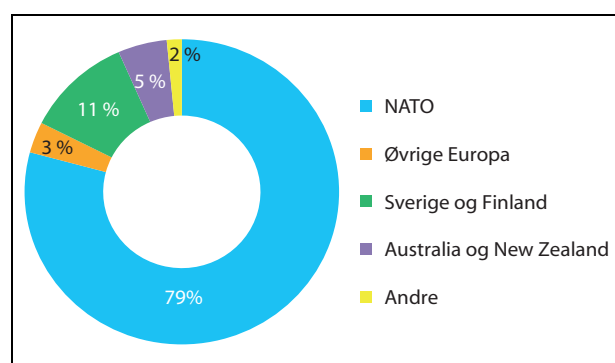

Figur 9.1 Fordeling av eksporten av A-materiell på regioner

materiell) fordeler seg på grupper av mottakere. NATO-landene, Sverige og Finland var i 2012 den største mottakeren av forsvarsmateriell i kategori B med 90 % av eksporten av kategori B materiell. I oversikten gitt i tabellene 9.2 og 9.3, er det gitt mer detaljert informasjon om mottakerland, eksporterte varer og verdier.

9.4 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land

Tabell 9.2 viser hvordan verdien av eksporten av forsvarsmateriell fordeler seg på det enkelte mottakerland. Verdien av eksporten er vist i 1000 kr. Tabellen viser også endringer fra 2008, 2009, 2010, 2011 og 2012 for det enkelte land.

Figur 9.2 Fordeling av eksporten av B-materiell på regioner

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.2 Fordeling av eksport av A- og B-materiell på grupper av land

Land	CC	2009			2010			2011			2012			Endring 2012-2011
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	
Albania	AL	0	328	328	0	0	0	0	0	0	0	0	100	100
Australia	AU	22 255	6	22 261	2 378	6 132	8 510	43 709	215	43 924	160 596	26 815	187 411	143 487
Armenia	AM	0	0	0	25	0	25	0	0	0	0	0	0	0
Belgia	BE	9 501	20 064	29 565	62 264	18 088	80 352	11 624	34 276	45 900	50 603	12 760	63 363	17 463
Bosnia	BA	0	0	0	0	0	0	0	0	0	251	0	251	251
Brasil	BR	0	0	0	26 982	0	26 982	127 645	0	127 645	561	0	561	-127 084
Bulgaria	BG	0	0	0	0	0	0	0	0	0	214	344	558	558
Canada	CA	147 551	1 117	148 668	212 995	3 611	216 606	67 916	48 694	116 610	139 245	20 067	159 312	42 702
Chile	CL	0	0	0	971	5 526	24 152	11 766	13 601	25 367	35 373	28 062	63 435	39 902
Danmark	DK	20 700	7 257	27 957	18 626	408	408	8 727	2 108	10 835	4 558	1 610	6 168	-4 667
Egypt	EG	0	13 912	13 912	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Estland	EE	637	0	637	3 474	175	3 649	8 727	2 108	10 835	4 558	1 610	6 168	-4 667
Finland	FI	63 409	21 381	84 790	40 030	28 349	68 379	109 524	6 645	116 169	123 512	749	124 261	8 092
Forente Arabiske Emirater	AE	0	7 425	7 425	0	2 078	2 078	0	426	426	0	1 018	1 018	592
Frankrike	FR	134 952	13 638	148 590,2	137 517	21 058	158 575	169 516	11 441	180 957	255 099	27 321	282 420	101 463
Georgia	GE	0	0	0	0	0	0	25	0	25	25	0	0	-25
Grønland	GL	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	-2
Hellas	GR	283	17	300,3	8 848	7 019	15 867	13 900	7 253	21 153	310	5	315	-20 838
India	IN	0	0	0,0	0	74	74	0	1 580	1 580	0	0	0	-1 580
Irland	IE	163	369	532	9 460	0	9 460	0	0	0	144	843	987	987
Italia	IT	40 848	415	41 263	27 777	4 737	32 514	105 836	3 552	109 388	181 959	6 277	188 236	78 848
Indonesia	ID	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	712	712	712
Japan	JP	597	193	790,0	153	0	153	397	365	762	1 318	56	1 374	612
Jordan	JO	0	1 142	1 142	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kroatia	HR	0	609	609	496	0	496	53 718	0	53 718	15 924	0	15 924	-37 794

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.2 Fordeling av eksport av A- og B-materiell på grupper av land

Land	CC	2009			2010			2011			2012			Endring 2012-2011	
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)		
Kuwait	KW	56 914	8 992	65 906	0	58 935	58 935	0	1 251	1 251	1 251	6 137	1 203	7 340	6 089
Kypros	CY	0	612	612	0	0	0	0	600	600	600	0	885	885	285
Latvia	LV	0	2 514	2 514	154	32	186	140	0	140	140	221	1 957	2 178	2 038
Libya	LY	0	0	0	0	1 049	1 049	0	0	0	0	0	0	0	0
Litauen	LT	1 782	1	1 783	400	479	879	284	475	759	620	169	789	30	
Luxembourg*	LU	1 314	5 117	6 431	2 483	9 897	12 380	21 024	6 429	27 453	7 673	5 762	13 399	-14 054	
Macau	MO	0	0	0	0	463	463	0	243	243	243	0	0	0	-243
Makedonia	MK	0	0	0	0	0	0	75	0	75	0	0	0	0	-75
Malaysia	MY	66 370	1 594	67 964	0	1 009	1 009	8 562	0	8 562	65 681	0	65 681	57 119	
Malta	MT	0	0	0	0	133	133	0	0	0	0	0	0	0	0
Montenegro	ME	0	0	0	0	10 029	10 029	0	0	0	0	0	0	0	0
Nederland	NL	105 165	36 742	141 907	41 381	8 946	50 327	18 821	43 148	61 969	74 249	29 888	104 137	42 168	
New Zealand	NZ	1 857	0	1 857	0	2 590	2 590	2 573	1 833	4 406	3 319	2 073	5 392	986	
Ny-Kaledonia	NC	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8 100	0	8 100	8 100	
Oman	OM	0	191	191	0	1 565	1 565	0	30	30	0	0	0	-30	
Polen	PL	71 287	1 029	72 316,2	63 753	5 472	69 225	104 955	7 441	112 396	257 618	15 078	272 696	160 300	
Portugal	PT	1	6 816	6 817	6 903	5 774	12 677	2 427	3 090	5 517	0	5 348	5 348	-169	
Qatar	QA	0	25 481	25 481	0	2 558	2 558	0	1 094	1 094	0	1 988	1 988	894	
Romania	RO	2 914	24 486	27 400	814	0	814	110	1 366	1 476	430	1 381	1 811	335	
Saudi-Arabia	SA	0	32 957	32 957	0	21 062	21 062	0	8 767	8 767	0	2 229	2 229	-6 538	
Serbia og Montenegro**	CS	0	78	78	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Serbia	RS	0	0	0	0	0	0	95	0	95	0	0	0	0	-95
Singapore	SG	8 383	15 387	23 770	3 181	95	3 276	814	159	973	37 567	132	37 699	36 726	
Slovakia	SK	304	64 908	65 212	28	3 082	3 110	0	219	219	0	26	26	-193	
Slovenia	SI	3 719	1 053	4 772	28 786	2 368	31 154	793	574	1 367	0	674	674	-693	
Spania	ES	4 300	430 545	434 845	6 389	6 860	13 249	19 371	2 712	22 083	18 220	2 677	20 897	-1 186	

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.2 Fordeling av eksport av A- og B-materiell på grupper av land

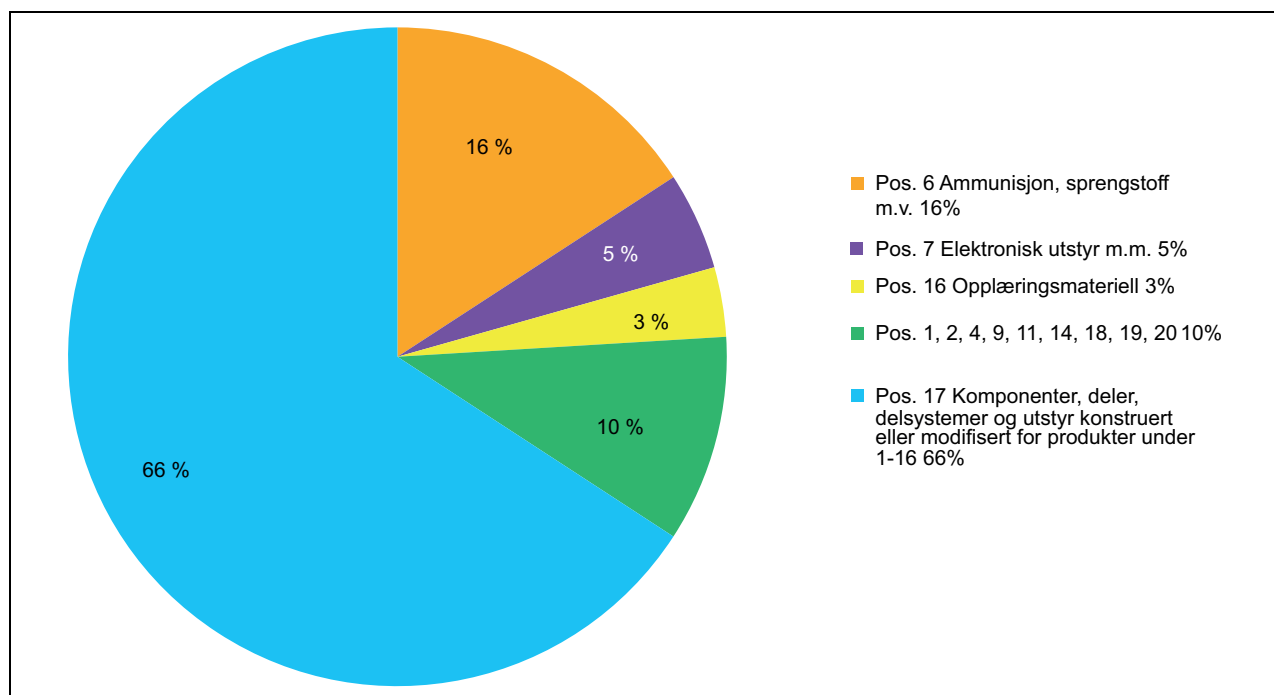
Land	CC	2009			2010			2011			2012			Endring 2012–2011
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A+B)	
Storbritannia	GB	113 004	6 792	119 796	71 900	8 379	80 279	85 362	2 231	87 593	76 718	89 170	165 888	78 295
Sveits	CH	105 029	13 629	118 658	101 231	8 043	109 274	237 235	29 683	266 918	168 696	18 372	187 068	-79 851
Sverige	SE	104 162	180 475	284 637,2	40 086	204 112	244 197	141 737	198 755	340 492	265 253	62 226	327 479	-13 013
Sør-Afrika	ZA	18 426	26	18 452	1 508	0	1 508	1 138	212	1 350	14 287	0	14 287	12 937
Sør-Korea	KR	3 616	90	3 706	4 009	1	4 010	50 416	3 132	53 548	3 761	1 346	5 107	-48 441
Tanzania	TZ	0	0	0	0	0	0	11	0	11	0	0	0	-11
Thailand	TH	8 982	1 824	10 806	11 788	3 698	15 486	5 250	2 774	8 024	12 853	70	12 923	4 899
Tsjekkia	CZ	26 726	14 895	41 621	92 245	10 532	102 777	66 014	14 685	80 699	4 754	9 846	14 600	-66 099
Tyrkia	TR	26 988	33	27 021	16 050	6 071	22 121	176 202	14 871	191 073	6 850	6	6 856	-184 217
Tyskland	DE	102 353	10 847	113 200,1	119 600	8 591	128 191	89 835	10 147	99 982	110 836	12 226	123 062	23 081
Ungarn	HU	304	46 160	46 464	0	50 961	50 961	128	21 817	21 945	0	18 545	18 545	-3 400
USA	US	1 868 066	339 056	2 207 121,8	1 462 396	499 985	1 962 381	1 093 736	210 854	1 304 590	950 548	164 351	1 114 899	-189 691
Østerrike	AT	292	8	300	1 067	0	1 067	1 224	0	1 224	4 535	0	4 535	3 311
Totalt		3 143 155	1 360 210	4 503 366	2 628 147	1 040 026	3 668 173	2 856 681	718 748	3 575 429	3 303 896	574 436	3 878 271	304 677

* Omfatter utførsel til NATO

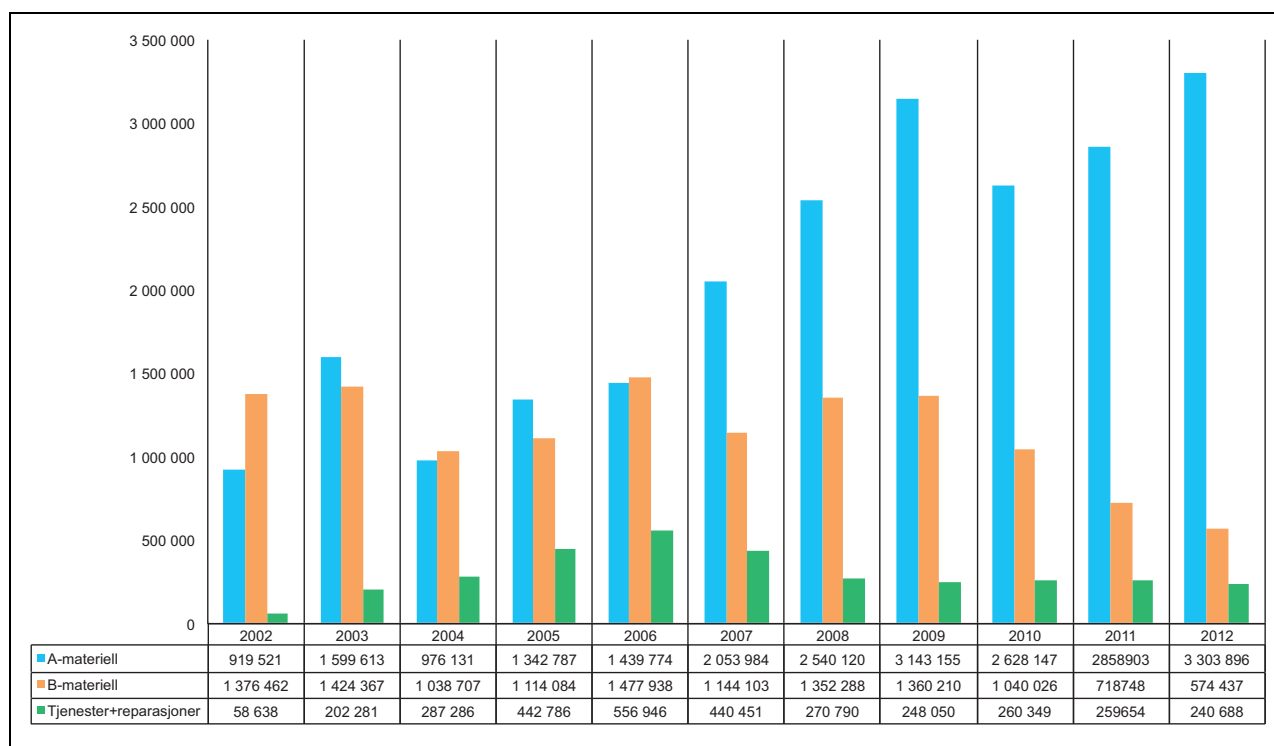
** Eksport før Serbia og Montenegro ble to selvstendige stater

9.5 Eksport fordelt på vareposisjonene i liste I

Figur 9.3 viser hvordan eksporten av forsvarsmateriell i 2012 fordeler seg på vareposisjonene i liste I.

Figur 9.3 Utførselen fordelt på posisjonene i Liste I

Figur 9.4 Utviklingen av eksport av forsvarsmateriell 2002–2012

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakterestikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Albania	AL	17.9	Deler til luftfartøyer	100				100	100
Australia	AU	6.a	Ammunisjon	103 211				103 211	
		7.a	Sambandsutstyr	188				188	
		7.e	Elektronisk utstyr	355				355	
		16	Opplæringsutstyr	50 868				50 868	
		17.1	Deler til våpen			4 081		4 081	
		17.4	Deler til ildledningsutstyr			2 423		2 423	
		17.6	Deler til ammunisjon			13		13	
		17.7.c	Deler til elektronisk utstyr				26 270	26 270	
Belgia	BE	1	Programvare	2				2	187 411
			Våpen	22				22	
		6.a	Ammunisjon	28 827				28 827	
		6.c	Sprengstoff	11 253				11 253	
		7.a	Sambandsutstyr		10264			10 264	
		17.1	Deler til våpen				2 700	2 700	
		17.6.a	Deler til ammunisjon				7 800	7 800	
		17.9	Deler til luftfartøyer				1	1	
		18.7.a	Programvare				2 496	2 496	63 363
	Bosnia	BA	6.c	Sprengstoff	251				251
Bulgaria	BG	6.c	Sprengstoff	214				214	
		7.a	Sambandsutstyr		344			344	558
Brasil	BR	6.c	Sprengstoff	561				561	561

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakterestikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Canada	CA	1	Våpen	70				70	
		6.a	Ammunisjon	77 658				77 658	
		6.c	Sprengstoff	11 195				11 195	
		7.a	Sambandsutstyr	927				927	
		7.e	Elektronisk utstyr				971	971	
		17.1	Deler til våpen		13 624	2 700	5 472	21 796	
		17.2	Deler til artilleri			446		446	
		17.4	Deler til ildledningsutstyr			190		190	
		17.6 og 17.6.a	Deler til ammunisjon			46 059		46 059	159 312
Chile	CL	1	Våpen	40				40	
		17.4	Ildledningstutstyr, deler til ildlednings-system	235 178		20		235 198	
		17.6.a	Deler til ammunisjon			60		60	235 298
Danmark	DK	1	Våpen	2				2	
		7.a	Sambandsutstyr		16 918			16 918	
		7.e	Elektronisk utstyr		8 030			8 030	
		16	Opplæringsutstyr	5 600				5 600	
		17.1	Deler til våpen			29 771		29 771	
		17.11	Deler til beskyttelsesutstyr				824	824	
		18.a og 18.b	Programvare				2 290	2 290	63 435
Estland	EE	1	Våpen	2				2	
		6.a	Ammunisjon	4 556				4 556	
		7.a	Sambandsutstyr		1 610			1 610	6 168

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakterestikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Hellas	GR	6.c	Sprengstoff	310				310	315
							5	5	
					712			712	
Indonesia	ID	7.a	Sambandsutstyr		843			843	987
Irland	IE	7.a	Sambandsutstyr			144		144	
Italia	IT	6.a	Ammunisjon	46 824				46 824	188 236
				11 942				11 942	
					100			100	
						121 500		121 500	
						1 684		1 684	
							1 267	1 267	
						4 910		4 910	
						9		9	
Japan	JP	6.c	Sprengstoff	18				18	
					56			56	
Kroatia	HR	6.c	Sprengstoff						1 374
						900		900	
						374		374	
Kuwait	KW	7.a	Sambandsutstyr	101				101	15 924
						15 823		15 823	
Kypros	CY	17.7	Deler til elektronisk utstyr	211	976			1 187	7 340
					227			227	
		17.4	Deler til elektronisk utstyr			5 926		5 926	885
		17.4	Deler til elektronisk utstyr						885

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakteristikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Latvia	LV	6.a	Ammunisjon	221				221	
					1 008		949	1 008	2 178
								949	
Litauen	LT	1	Våpen	58				58	
					169			169	
						562		562	789
Luxembourg*	LU	6.a	Ammunisjon	6 550				6 550	
					5 762			5 762	
					1 087			1 087	13 399
Malaysia	MY	6.a	Ammunisjon	5 458				5 458	
					297			297	
							59 926	59 926	65 681
Nederland	NL	4.b	Sonarer	1 040				1 040	
					7 495			7 495	
					3			3	
						14 053		14 053	
					28 211			28 211	
							4 050	4 050	4 487
							33 441	33 441	38 499
								167	167
							9	9	9
							10 117	10 117	10 173
New Zealand	NZ	4.a	Ildledningsutstyr	5				5	
					1 981			1 981	
							3 312	3 312	3 404
							2	2	2
		16	Oppføringsutstyr						
							92	92	
		17.1	Deler til våpen						
		17.2.a	Deler til artilleri						

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakteristikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Ny-Kaledonia	NC	17.1	Deler til våpen			8 100		8 100	8 100
Polen	PL	3	Missilsystemer	167 179				167 179	
		6.c	Sprengstoff	1 131				1 131	
	7.a	Sambandsutstyr		12 064			12 064		
	17.1	Deler til våpen				2 669	2 669		
	17.4	Deler til ildledningsutstyr			13 067		13 067		
	17.6.a	Deler til ammunisjon			76 241		76 241		
	17.7.e	Deler til elektronisk utstyr				105	105		
17.11	Deler til beskyttelsesutstyr				240	240			
Portugal	PT	7.a	Sambandsutstyr		5 340			5 340	5 348
		17.7.a	Deler til sambandsutstyr			8		8	
Qatar	QA	7.e	Sambandsutstyr		1 796			1 796	
		17.7	Deler til elektronisk utstyr			192		192	1 988
Romania	RO	6.a	Ammunisjon	138				138	
		6.c	Sprengstoff	291				291	
	7.a	Sambandsutstyr		1 381			1 381		
	16	Opplæringsutstyr			1		1		
Saudia-Arabia	SA	7.e	Elektronisk utstyr		947			947	
		17.1	Deler til våpen				1 282	1 282	2 229
Singapore	SG	6.a	Ammunisjon	37 561				37 561	
		7.e	Elektronisk utstyr		4			4	
	16	Opplæringsutstyr	6				6		
	17.7	Deler til elektronisk utstyr				99	99		
17.7.a	Deler til sambandsutstyr				29	29			
Slovakia	SK	17.7	Deler til elektronisk utstyr				26	26	37 699
Slovenia	SI	7.a	Sambandsutstyr	674				674	674

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakterestikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
Sør-Afrika	ZA	6.c	Sprengstoff	532				532	14 287
		17.1	Deler til våpen			13 755		13 755	
		6.c	Sprengstoff	3 761				3 761	
		17.1	Deler til våpen			13 755		13 755	
Sør-Korea	KR	6.c	Sprengstoff	3 761				3 761	
		16	Opplæringsutstyr		242			242	
		17.8.a	Deler til fartøyer				1 104	1 104	5 107
Thailand	TH	6.a	Ammunisjon	9 744				9 744	
		7.e	Elektronisk utstyr		70			70	
		16	Opplæringsutstyr	3 109				3 109	12 923
Tsjekkia	CZ	6.b	Ammunisjonsutstyr	6				6	
		6.c	Sprengstoff	702				702	
		7.a	Sambandsutstyr		9 713			9 713	
		7.e	Elektronisk utstyr				133	133	
		17.4	Deler til ildledningsutstyr			4 046		4 046	14 600
Tyrkia	TR	6.a	Ammunisjon	1 619				1 619	
		6.c	Sprengstoff	274				274	
		17.3	Deler til missilsystemer						
		17.7	Deler til elektronisk utstyr			4 656		4 656	
		17.4.a	Deler til ildledningsutstyr				6	6	6 856
						301	301		

Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid

Tabell 9.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjoner i liste I

Land	CC	Posisjon i varelisten	Karakterestikk	Komplette produkt		Deler		Sum produkt og deler	Total (A+B)
				A-materiell	B-materiell	A-materiell	B-materiell		
		17.3	Deler til missilsystemer			94 048		94 048	
		17.4 og 17.4.a	Deler til ildledningsutstyr			249 819	10	249 829	
		17.6 og 17.6.a	Deler til ammunisjon			45 147	7 585	52 732	
		17.7, 17.7.c og 17.7.e	Deler til elektronisk utstyr			16 103	3 668	19 771	
		17.9 og 17.9.a	Deler til luftfartøyer			326 472	72 483	398 955	
		17.10	Deler til kjøretøyer			464	118	582	
		17.15	Deler til intendanturmateriell			7 526		7 526	
		18.c	Programvare	49 053	23 520			72 573	
		19.a	Kjemikalier	1 747				1 747	
		19.b	Maskiner		246			246	
Østerrike	AT	1	Våpen	5				5	
		6.c	Sprengstoff	462				462	
		17.1	Deler til våpen			9 063		9 063	
									1 114 899
									9 530

* Omfatter leveranser til NATO

9.7 Tjenester for utenlandske oppdragsgivere

givere i 2012. Den samlede verdien av disse tjenestene var i 2012 ca. 195 millioner kroner. I 2011 var verdien på omlag 198 millioner kroner.

Tabell 9.4 viser tjenester knyttet til liste I som norske bedrifter har utført for utenlandske oppdrags-

Tabell 9.4 Utførte tjenester knyttet til liste I

Land	Tjenester relatert til	Sum
Algerie	Design av kanonfundament	180
Belgia	Tjenester ifm. kommunikasjonsutstyr	1 813
Canada	Tjenester ifm. våpen og ammunisjon	6 440
Danmark	Tjenester ifm. kommunikasjonsutstyr	1 755
Finland	Opplæringsvirksomhet ifm. missilsystemer	20 602
Frankrike	Tjenester ifm. kommunikasjonsutstyr og ildledningsutstyr	3 901
Kuwait	Tjenester ifm. ildledningsutstyr	859
Luxembourg	Tjenester ifm. kommunikasjonsutstyr, ammunisjon og luftfartøyer	2 160
NATO	Opplæringsvirksomhet ifm. kommunikasjonsutstyr og radarsystemer	3 728
Nederland	Tjenester og opplæringsvirksomhet ifm. kommunikasjonsutstyr	510
Polen	Tjenester ifm. ammunisjon	70
Spania	Tjenester ifm. missilsystemer og kommunikasjonsutstyr	4 633
Storbritannia	Tjenester ifm. luftfartøyer og missilsystemer	4 796
Sveits	Tjenester ifm. ildledningsutstyr	1 937
Sverige	Tjenester ifm. kommunikasjonsutstyr, missilsystemer og ildledningsutstyr	65 718
Tsjekkia	Opplæringsvirksomhet ifm. kommunikasjonsutstyr	400
Tyskland	Tjenester ifm. programvare, missilsystemer, ammunisjon og programvare	4 293
Kroatia	Tjenester ifm. ildledningsutstyr	1 446
USA	Tjenester ifm. missilsystemer, teknologi, ammunisjon, sprengstoff	70 232
Sum		195 473

9.8 Reparasjoner for utenlandske oppdragsgivere

dragsgivere i 2012. Den samlede verdien av reparasjoner i 2012 var ca. 45 millioner kroner. I 2011 var verdien ca. 62 millioner kroner.

Tabell 9.5 viser reparasjoner knyttet til liste I som norske bedrifter har utført for utenlandske opp-

Tabell 9.5 Reparasjoner foretatt i Norge for utenlandske oppdragsgivere

Land	Retur etter reparasjon 2012	Sum
Belgia	Kommunikasjonsutstyr	31
Canada	Ildledningsutstyr, våpendeler, ammunisjonsdeler og elektronisk utstyr	3 271
Finland	Elektronisk utstyr	756
Frankrike	Elektronisk utstyr, missilsystemer og ildledningsutstyr	997
Hellas	Ildledningsutstyr	100
Irland	Ildledningsutstyr	128
Italia	Missilsystemer	15 760
Malaysia	Navigasjonsutstyr	69
NATO (LU)	Kommunikasjonsutstyr og ildledningsutstyr	157
Nederland	Kommunikasjonsutstyr, navigasjonsutstyr og ildledningsutstyr	2 153
Polen	Beskyttelsesutstyr	12
Storbritannia	Elektronisk utstyr, navigasjonsutstyr, maskiner og luftfartøyer	7 689
Sør-Korea	Elektronisk utstyr	4 000
Sverige	Elektronisk utstyr, navigasjonsutstyr, våpendeler, ildledningsutstyr	836
Tsjekia	Våpendeler, kommunikasjonsutstyr, elektronisk utstyr	236
Tyrkia	Garantireparasjoner	0
Tyskland	Kommunikasjonsutstyr, elektronisk utstyr, våpen, våpendeler og fotomateriell	2 268
USA	Elektronisk utstyr, kommunikasjonsutstyr, ildledningsutstyr, våpen og luftfartøyer	6 746
Østerrike	Våpen	6
Sum		45 215

9.9 Utførsel av håndvåpen

Det ble utført 186 stk. håndvåpen i 2012. Tabell 9.6 viser hvem som var mottakere av håndvåpen som ble utført. Det produseres ikke militære håndvåpen i Norge. Utførelse består i hovedsak av konkurransevåpen, jaktvåpen og antikke våpen til samlere.

Tabell 9.6 Oversikt over utførsel av håndvåpen

Land	Antall
Canada	4
Tyskland	4
Danmark	1
Litauen	4
Spania	6
Sverige	167
Sum	186

9.10 Forsvarets utførsler

Oversikten viser forsvarets utførsler av eget materiell i 2012. Det gis informasjon om hvilket land

forsvaret har utført materiell til, henvisning til hvilken posisjon i varelisten materiellet referer seg til, samt en beskrivelse av målsetningen med utførselen.

Tabell 9.7 Oversikt over forsvarsmyndighetens utførsel av eget materiell

Land	Punkt i vareliste I	Bruk
Materiell som har betydning for personellsikkerhet, eller rikets sikkerhet er i henhold til § 6.1 i Offentleglova ikke inkludert i rapporten. Personlig bekledning og utrustning er således heller ikke tatt inn i denne rapporten.		
Afghanistan	1,7A,7E,9A,12,14A,14B,15,17-1,17-4A,17-7A,17-7E,17-9A,17-10,17-14A,17-14B,19A,19B	Egne
Afghanistan	17-9A	Retur
Antillene	1,6A,7A,7C,7E,11,12,15,17-7A,17-7C,17-7E,19B	Egne
Bosnia-Hercegovina	7E,17-7E	Egne
Belgia	6E,17-9A,19B	Retur
Belgia	7C,17-7C,17-9A	Rep
Belgia	15,19B	Egne
Canada	11,15,17-7A,17-9A,19B	Egne
Canada	17-9A	Rep
Canada	15	Retur
Danmark	7A,11,17-7A	Egne
Danmark	12,17-7A,17-7E,17-9A,17-10,19A	Rep
Danmark	11,12,15,17-9A	Retur
Egypt	1,6A	Egne
Etiopia	15	Egne
Finland	15	Egne
Finland	17-10	Rep
Finland	15,17-7E,17-10	Retur
Forente Arabiske Emirater	17-9A	Egne
Frankrike	4B,14A,17-4B,17-7A,17-7C,17-7E,17-8B,17-9A,19B	Rep
Frankrike	11,17-9A	Retur
Israel	1,6A	Egne
Island	4A,7A,10,15,17-4A,17-7A	Egne
Italia	4B,9A,11,14A,15,17-7A,17-9A,19B	Egne
Italia	7E,17-7A,17-7E,17-9A	Rep
Italia	19A	Utlån
Italia	17-9A	Retur
Jordan	17-9A	Retur
Kroatia	1,6A,6D,6F,8A,8D,11,12,15	Egne
Kypros	17-9A	Egne
Latvia	17-8A,19B	Egne
Luxemburg	7A,7B,17-7A,17-7B,17-7E,17-9A	Rep
Luxemburg	17-7E	Retur
Makedonia	15	Egne
Montenegro	7E	Donasjon

Tabell 9.7 Oversikt over forsvarsmyndighetens utførelse av eget materiell

Materiell som har betydning for personellsikkerhet, eller rikets sikkerhet er i henhold til § 6.1 i Offentleglova ikke inkludert i rapporten. Personlig bekledning og utrustning er således heller ikke tatt inn i denne rapporten.

Land	Punkt i vareliste I	Bruk
Nederland	1,2A,4A,6A,7A,7C,7E,10,11,13,15,17-2A,17-7A,17-7C,17-7E,17-9A,19B	Egne
Nederland	17-7E,17-9A,19A	Rep
Nederland	15,17-8A,17-9A,17-10	Retur
Romania	15	Egne
Slovenia	17-7A	Rep
Spania	11,17-7A,17-8A,19B	Egne
Spania	17-8A	Retur
Storbritania	1,7A,7C,7E,10,11,13,15,17-7A,17-7C,17-7E,17-7A,19B	Egne
Storbritania	17-9A,19B	Retur
Storbritania	17-7A,17-7C,17-7E,17-8A,17-9A,19A,19B	Rep
Sudan	15	Egne
Svalbard og Jan Mayen	17-7A,17-7E,17-12,19B	Egne
Sveits	19B	Retur
Sveits	17-7E,17-10,17-16	Rep
Sverige	1,7A,7C,7E,10,11,13,15,17-7A,17-7E,17-9A,19B	Egne
Sverige	11,15,17-9A,19B	Retur
Sverige	7C,11,17-4B,17-7A,17-7E,17-9A,17-10,17-11,17-14A,19A,19B	Rep
Sverige	3,6C,17-3,17-7A,17-7E	Utlån
Sør-Sudan	15	Egne
Tyskland	15,17-7A,17-7E,19B	Egne
Tyskland	1,7B,8D,10,17-7A,17-7B,17-7E,17-10,19B	Retur
Tyskland	3,4B,6E,7C,14A,17-1,17-3,17-4A,17-4B,17-7A,17-7E,17-8A,17-8B,17-9A,17-10,17-14A	Rep
Ungarn	15	Egne
USA	7A,7E,15,17-7A,17-7E,17-9A,19B	Egne
USA	7B,7E,17-3,17-7A,17-7B,17-7C,17-7E,17-9A,17-11	Rep
USA	17-7B,17-9A	Retur
Østerrike	8C,17-10	Utlån
Østerrike	6A	Egne
Østerrike	17-7A,17-7E	Rep

Materiell som har betydning for personellsikkerhet, eller rikets sikkerhet er i henhold til § 6.1 i Offentleglova ikke inkludert i rapporten. Personlig bekledning og utrustning er således heller ikke tatt inn i denne rapporten.

9.11 Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2012

I 2012 ble det gitt 18 avslag på søknader og henvendelser om eksportlisens for forsvarsmateriell

og tjenester. Avslagene gjaldt Pakistan, Bangladesh, Libya, Den sentralafrikanske republikk, Yemen, Taiwan, Mongolia, Colombia, Turkmenistan, Uganda, Eritrea, Irak og Hviterussland. Avslagene ble begrunnet i kriterier 2,3,4 og 7 i Utenriksdepartementets kriterier jf. vedlegg A til retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, ammunisjon og militært materiell (EUs felles handling for våpeneksport). Avslagene gjaldt særlig lydempere, kommunikasjonssystem, flyfartøy, våpenstasjon og nattutstyr.

I 2012 ble det gitt fire avslag på søknad om eksport av flerbruksvarer (liste II) for militær bruk i India, Libanon, Yemen og Colombia. I tillegg ble det gitt tre avslag på utførsel av ikke-listede varer for militær bruk i Irak, Colombia og Eritrea.

Avslag på en søknad om eksportlisens, eller orientering om at lisens ikke kan påregnes innvilget, innebærer ikke et generelt forbud mot eksport av forsvarsmateriell til vedkommende land. Med unntak av gjennomføring av bindende embargovedtak fattet av FNs sikkerhetsråd eller andre tiltaksregimer som Norge har sluttet seg til, opererer ikke det norske eksportkontrollsystemet med lister over land som enten kan eller ikke kan motta forsvarsmateriell fra Norge. Alle søknader om utførselslisens er gjenstand for individuell vurdering fra sak til sak.

9.12 Overføring av produksjonsrettigheter og formidling

Tillatelsene til overføring av produksjonsrettigheter blir gitt i forbindelse med norske bedrifters deltakelse i internasjonalt samarbeid om utvikling av forsvarsmateriell. Verdien av slik utførsel i 2012 var 858 000 kroner. Denne eksporten skjedde på grunnlag av eksporttillatelser innvilget i 2010. Det ble ikke gitt tillatelser til overføring av produksjonsrettigheter eller til formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland i 2012.

9.13 Oversikt over utførsel av sivile varer til militær bruk i mottakerlandet

Tabell 9.8 viser utførsel av flerbruksvarer, sivile varer, omfattet av departementets vareliste II til militær sluttbruk. Dette dreier seg i hovedsak om undervannsutstyr og kommunikasjonsutstyr.

Tabell 9.8 Oversikt over flerbruksvarer til militær sluttbruk

Land	Produkt	Verdi
Bangladesh	Undervannsutstyr	
Brasil	Undervannsutstyr	
Egypt	Kommunikasjonsutstyr	
EU	Deler til kommunikasjonsutstyr	
Frankrike	Undervannsutstyr	
Japan	Undervannsutstyr	
Oman	Kommunikasjonsutstyr	
Peru	Undervannsutstyr	
Polen	Kommunikasjonsutstyr	
Saudi Arabia	Kommunikasjonsutstyr	
Storbritannia	Undervannsutstyr	
Sveits	Kommunikasjonsutstyr	
Sverige	Kommunikasjonsutstyr	
Tyskland	Undervannsutstyr	
USA	Undervannsutstyr	
Sum		404 437

9.14 Oversikt over utførelse av beskyttelsesutstyr for bruk i humanitær minerydding

Tabell 9.9 Utstyr for humanitær minerydding

Mottaker	Bruk
4CI Ltd.	Vester for mineryddere i Israel
Action on Armed Violence	Vester for mineryddere i Vest-Sahara
Ambassade de la Republique Federal d'Allemagne	Vester for mineryddere i Vietnam
APOPO	Vester for mineryddere i Mozambique
Arabian Gulf Mine Action	Vester for mineryddere i Irak
ATC Afghanistan	Vester for mineryddere i Afghanistan
Cleared Ground Demining	Vester for mineryddere i Palau
Danchurchaid	Vester for mineryddere i Angola
Danish Demining Group	Vester for mineryddere i Afghanistan
Danish Demining Group	Vester for mineryddere i Somalia
Danish Demining Group Iraq	Vester for mineryddere i Irak
Danish Refugee Council	Vester for mineryddere i Kenya
Foundation Suisse de Deminage	Vester for mineryddere i Libya
Libya Mine Action Centre	Vester for mineryddere i Libya
Mine Detection Centre	Vester for mineryddere i Afghanistan
Ministry of Economic Development	Vester for mineryddere i Sri Lanka
MMG LXML Sepon UXO Department	Vester for mineryddere i Laos
Norwegian People's Aid	Vester for mineryddere i Angola
Norwegian People's Aid	Vester for mineryddere i Congo
Norwegian People's Aid	Vester for mineryddere i Mauritania
Norwegian People's Aid	Vester for mineryddere i Senegal
Norwegian People's Aid	Vester for mineryddere i Tadjikistan
Relyant	Vester for mineryddere i Afghanistan
Stiftung Menschen gegen Minen e.V.	Vester for mineryddere i Angola
UNAMID Ordnance Disposal Office	Vester for mineryddere i Sudan
UNDP Yemen	Vester for mineryddere i Yemen
United Nations Mine Action Coordination	Vester for mineryddere i Sør-Sudan
United States Army Corps of Engineers	Vester for mineryddere i Afghanistan
UNOPS NAO Mine Action Cluster	Vester for mineryddere i USA
World Vision International	Vester for mineryddere i Somaliland

9.15 Oversikt over bedrifter som har rapportert om eksport i 2012

- A-TEC AS
- Berget AS
- Børselars AS
- Cato Composites AS
- Chemring Nobel AS
- Comrod AS
- Dahls Historiske Våpen
- Eidsvoll Electronics AS
- Equipnor AS
- Ericsson AS
- FREC Technology AS
- Galleon Embedded Computing AS
- GKN Aerospace Norway
- Grodås Mønsterteknologi AS
- (Helly Hansen Pro AS) Hansen Protection AS
- Honeywell Safety Products (Nacre AS)
- HTS Maskinteknikk AS
- IKM Haaland AS
- Ing. Ragnar Hansen AS
- Ingeniør Harald Benestad AS
- Jakt & Friluft AS
- Jotron AS
- K.G. Larsen Biathlon
- Keytouch Technology AS
- Kitron AS
- Kongsberg Defence & Aerospace AS
- Kongsberg Maritime AS
- Magne Landrø AS
- Mecmar AS
- Metronor AS
- Nammo Bakelittfabrikken AS
- Nammo Raufoss AS
- Natech NSV AS
- Norma AS
- OSI Optoelectronics AS
- Østlandske Lettmetall AS
- Otto Olsen AS
- Pedersens Vaabenlager AS
- Prox Dynamics AS
- Rohde & Schwarz Norge AS
- Saab Technologies Norway AS
- Schou AS
- STX OSV AS
- T&G Elektro AS
- Thales Norway AS
- Tinex AS
- Umoe Mandal AS
- Våpensmia AS
- Vinghøg AS
- Vinghøg/Simrad Optronics Group
- Volvo Aero Norge AS
- XXL Grossist Norge AS

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Utenriksdepartementet 4. oktober 2013 om eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2012, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid, blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

Lovens tittel endret ved lov 22 juni 1990 nr. 35.

§ 1.¹

Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 147 a første ledd, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.

§ 2.²

Enhver plikter å gi departementet den bistand og de opplysninger som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven eller i forskriftene gitt i medhold av den blir fulgt.

Til dette formål kan departementet foreta inspeksjon og kreve innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, forretningspapirer og andre dokumenter som kan ha betydning. Departementet kan foreta kontrollen selv eller la oppnevnte sakkyndige gjøre det. I forbindelse med kontrollen skal departementet få til-

gang til kontor- og bedriftslokaler og nødvendig hjelp og rettledning. Klage etter forvaltningslovens §§ 14 og 15 har ikke oppsettende virkning med mindre underinstansen eller klageinstansen fastsetter det.

Pliktene etter første og annet ledd gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Med de unntak som følger av bestemmelsene foran, har enhver taushetsplikt om det de får kunnskap om etter denne lov. Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for

1. at opplysningen brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan de brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
2. at opplysningene er tilgjengelige for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk av veiledning i andre saker,
3. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om et foretaks forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet når det er nødvendig for å fremme avgiverorganets oppgaver etter denne lov,
4. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver,
5. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Departementet kan videre bestemme at offentlige organer som har med skatteligningen og kontrollen med merverdiavgiften å gjøre, skal få adgang til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er gitt etter denne lov.

Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e gjelder ikke.

¹ Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 35, 17 juni 2005 nr. 56 (i kraft 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 632).

² Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (i kraft 1 nov 1997), 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999).

§ 3.³

Departementet kan kreve beslag i regnskapsmateriale m.v. som nevnt i § 2 annet ledd. Er det grunn til å tro at det finnes slikt materiale, og gir forholdene ellers grunn til det, kan departementet kreve ransaking av kontorlokale og alle andre steder som ikke er privat hjem.

Krav om ransaking eller beslag skal rettes til politiet. Om den videre behandling av kravet gjelder reglene i straffeprosessloven så langt de passer. Den kravet rettes mot skal ha partsrettigheter etter straffeprosessloven og i den grad det er nødvendig for virksomheten, tilgang til det beslaglagte. Han blir likevel ikke av den grunn å regne som siktet for en straffbar handling. Straffeprosesslovens § 204 gjelder tilsvarende. Retten avgjør uten hensyn til § 212 første ledd i straffeprosessloven hvilke dokumenter mm. som retten skal se igjennom.

§ 4.

Når departementet krever ransaking eller beslag for å få opplysninger om et forhold som vedkommende er siktet eller tiltalt for, skal kravet behandles i særskilt sak etter reglene i § 3 annet ledd. Det samme gjelder når departementet krever å få se dokumenter mm. som ligger hos retten eller påtalemyndigheten uten at det er avgjort om de kan brukes i straffesaken. Hvis retten godtar kravet fra departementet, kan den sette som vilkår at opplysningene ikke skal benyttes i forbindelse med etterforskningen i straffesaken før det er endelig avgjort om påtalemyndigheten kan benytte dem i denne saken. Får påtalemyndigheten ikke medhold i sitt krav, kan departementet ikke gi opplysningene eller dokumentene videre til påtalemyndigheten med mindre det er lovlig etter de regler som ellers gjelder deres taushetsplikt ved straffbare handlinger.

§ 5.

Dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud, straffes med bøter eller med fengsel inntil fem år eller med begge deler den som forsettlig:

1. utfører eller søker å utføre varer, teknologi eller tjenester i strid med denne lov eller forskrift som er gitt i medhold av den, eller
2. overtrer eller søker å overtre noe vilkår som er satt i medhold av denne lov, eller

3. muntlig eller skriftlig gir uriktige opplysninger om forhold som er av betydning for adgangen til å utføre varer, teknologi eller tjenester når det skjer
 - a. i erklæring avgitt til bruk for offentlig myndighet eller noen som handler på vegne av offentlig myndighet, i anledning av utførsel eller søknad om tillatelse til utførsel,
 - b. i erklæring som skal sette en annen i stand til å gi slik erklæring som er nevnt under punkt a, eller
4. På annen måte overtrer eller søker å overtre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov.

På samme måte straffes medvirkning til noen overtredelse som nevnt i første ledd.

Uaktsom overtredelse som nevnt i første ledd eller medvirkning til det, straffes med bøter eller fengsel inntil to år.

§ 6.

(Opphevet ved lov 20 juli 1991 nr. 66.)

§ 7.⁴

Departementet kan pålegge et foretak eller en person som ikke oppfyller sin opplysningsplikt etter § 2 en daglig, løpende mulkt, inntil opplysningsplikten er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført.

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen gir nærmere forskrifter om fastsettelse, beregning og ettergivelse av tvangsmulkt.

§ 8.

Loven trer i kraft straks. Forskrifter om kontroll av strategisk eksport gitt i medhold av Mellombels lov av 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbud gjelder inntil videre.

Loven kommer ikke til anvendelse på tillatelser som er gitt før loven trer i kraft. Tjenesteytinger og meddelelse av teknologi mv. etter lovens ikrafttreden krever likevel tillatelse etter denne lov selv om de knytter seg til tidligere gitte tillatelser.

³ Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (i kraft 1 jan 1999).

⁴ Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Vedlegg 2**Delegering av myndighet etter lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi**

DATO:	FOR-1987-12-18-967
DEPARTEMENT:	UD (Utenriksdepartementet)
AVD/DIR:	Utenriksøk. avd. III
PUBLISERT:	I 1987 966
IKRAFTTREDELSE:	1988-02-13
SIST-ENDRET:	
ENDRER:	
GJELDER FOR:	Norge
HJEMMEL:	LOV-1987-12-18-93-§1 og LOV-1987-12-18-93-§7
NÆRINGSKODE:	35 38
KORTTITTEL:	Delegering av myndighet

Delegering av myndighet etter lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi.

Fastsatt ved kgl.res. av 18. desember 1987.
Fremmet av Handels- og skipsfartsdepartementet.

Utenriksdepartementet gis fullmakt til å utøve den fullmakt som i henhold til lov av 18. desember 1987 nr. 93 er tillagt Kongen.

Vedlegg 3

Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester

Forskrift om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester

Hjemmel: Fastsatt av Utenriksdepartementet 19. juni 2013 med hjemmel i lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 1, jf. delegeringsvedtak 18. desember 1987 nr. 967.

EØS-henvisninger: EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX punkt 3q (direktiv 2009/43/EF).

Kap. 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Hva forskriften omfatter

Forskriften gjelder eksport av nærmere angitte varer, teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer, samt visse tjenester.

Særlige bestemmelser gjelder for eksport av angitte ytelser fra en leverandør i en EØS-stat til en mottaker i en annen EØS-stat når det uttrykkelig fremgår av denne forskrift.

§ 2. Definisjoner

(1) Med *forsvarsrelaterte varer* menes de produkter som til enhver tid er oppført på liste I som utgjør vedlegg I til denne forskrift.

(2) Med *flerbruksvarer* menes de produkter som til enhver tid er oppført på liste II som utgjør vedlegg II til denne forskrift.

(3) Med *eksport* menes enhver utførsel fra norsk tollområde av varer, tjenester og teknologi som omfattes av denne forskrift.

(4) Med *overføring* menes eksport av forsvarsrelaterte varer fra en leverandør eller tollager i en EØS-stat til en mottaker i en annen EØS-stat.

(5) Med *leverandør* menes enhver juridisk eller fysisk person som er rettslig ansvarlig for eksport av ytelser etter denne forskrift.

(6) Med *mottaker* menes enhver juridisk eller fysisk person som er rettslig ansvarlig for mottak av ytelser etter denne forskrift.

(6) Med *lisens* menes tillatelse fra Utenriksdepartementet til å eksportere nærmere angitte ytelser til en juridisk eller fysisk person.

(7) Med *overføringslisens* menes tillatelse fra nasjonale myndigheter i en EØS-stat, som gir leverandøren rett til å overføre forsvarsrelaterte varer til en mottaker i annen EØS-stat.

(8) Med *transitt* menes transport av varer over norsk tollområde uten omlasting, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde.

Kap. 2. Lisens

§ 3. Lisensplikt

Eksport av visse varer, nærmere angitt teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer eller visse tjenester krever lisens fra Utenriksdepartementet om ikke annet følger av denne forskrift. Departementet avgjør i tvilstilfeller om en ytelse er lisenspliktig eller ikke. Lisensplikten gjelder også ved eksport av varer fra tollager.

§ 4. Lisensplikt etter varelistene

Eksport av varer og tilhørende teknologi oppført på liste I og II som utgjør vedlegg til denne forskrift, krever lisens fra Utenriksdepartementet.

§ 5. Lisensplikt for tjenester

Tjenester knyttet til varer og teknologi oppført på liste I og II samt tjenester for øvrig som kan tjene til å utvikle et lands militære evne, som ytes i utlandet eller her i landet for bruk i utlandet, krever lisens fra Utenriksdepartementet.

§ 6. Lisensplikt for handel og formidling

Handel, formidling eller annen bistand ved salg av varer og teknologi som omfattes av liste I fra et fremmed land til et annet, krever lisens fra Utenriksdepartementet. Tilsvarende gjelder ved for-

midling av varer oppført i liste II samt tilhørende teknologi og tjenesteytelse der det er kjent eller grunn til å forstå at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglegemer, og i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.

§ 7. Lisensplikt for øvrige varer, teknologi og tjenester

I tillegg til liste I og II er eksport av følgende varer, teknologi og tjenester lisenspliktige:

- a. enhver vare, teknologi og tjenesteytelse der eksportøren er kjent med eller har grunn til å forstå at varen, teknologien eller tjenesten er eller kan være ment, helt eller delvis, for bruk i forbindelse med utvikling, produksjon, håndtering, drift, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller spredning av kjemiske, biologiske eller kjernefysiske våpen eller andre kjernefysiske sprenglementer. Tilsvarende regler gjelder for eksport av enhver vare, teknologi eller tjeneste som kan benyttes til utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen,
- b. enhver vare, teknologi eller tjeneste til militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo vedtatt av FNs sikkerhetsråd med hjemmel i FN-paktens kapittel VII eller andre tiltaksregimer Norge har sluttet seg til,
- c. enhver vare, teknologi og tjeneste til militær bruk til områder hvor det er krig, krig truer eller til land hvor det er borgerkrig.
- d. enhver vare, teknologi og tjeneste som direkte kan tjene til å utvikle en stats militære evne på en måte som ikke er forenlig med vesentlige norske sikkerhets- og forsvarsinteresser.

§ 8. Unntak fra lisensplikt

Lisensplikten i § 3, jf. § 4–§ 7, gjelder ikke for:

- a. varer oppført på liste II i utenlandsk eie og som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført i Norge i forbindelse med utstilling, demonstrasjon eller reparasjon,
- b. redningsutstyr og oljevernustyr som utføres i forbindelse med hjelpeaksjoner,
- c. skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som utføres i henhold til våpenloven, jf. forskrift 25. juni 2009 nr. 904 om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, femte del,

- d. varer som utføres til den europeiske romorganisasjonen ESA, eller en representant for denne, og som er strengt nødvendig for organisasjonens offisielle virksomhet. Unntaket gjelder bare for leveranser til ESAs medlemsland,
- e. varer oppført på liste II som utelukkende er i transitt gjennom norsk tollområde, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde. Det samme gjelder varer oppført på liste I dersom både avsender og mottaker befinner seg innenfor EØS,
- f. varer, teknologi og tjenester til bruk på norsk kontinentalsokkel,
- g. varer, teknologi og tjenester til bruk om bord på norskeide skip under norsk flagg og norskeide luftfartøyer, i utenriksfart,
- h. eksport fra norsk forsvarsmyndighet, forutsatt at eiendomsretten til varen ikke overføres og varen skal benyttes av norske styrker i utlandet. Unntaket gjelder også for varer som norsk forsvarsmyndighet sender ut for reparasjon, vedlikehold, oppdatering eller lignende, med retur til Norge. I henhold til disse unntaksbestemmelsene skal forsvarsmyndigheten hvert år, innen 15. februar, sende rapport til Utenriksdepartementet om all utførsel som nevnt ovenfor foretatt i løpet av det foregående kalenderår,
- i. forsvarsmateriell som eies av et NATO-lands eller et EØS-stats forsvarsmyndighet, og som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med øvelse eller trening.

Kap. 3. Eksport av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EØS

§ 9. Overføringslisens

Overføring av forsvarsrelaterte varer til mottakere i EØS kan kun skje på grunnlag av en generell overføringslisens, en global overføringslisens eller en individuell overføringslisens utferdiget av Utenriksdepartementet. Reglene om overføringslisenser gjelder kun forsvarsrelaterte varer oppført på liste I som utgjør vedlegg til denne forskrift.

§ 10. Generell overføringslisens

Generelle overføringslisenser av forsvarsrelaterte varer kunngjøres av Utenriksdepartementet. Lisensene kan benyttes av leverandører i Norge etter forutgående registrering hos Utenriksdepartementet. Generelle overføringslisenser gjelder bestemte varekategorier, til en kategori eller kate-

gorier av mottakere i EØS og det kan settes særlige vilkår for lisensene.

Generelle overføringslisenser skal kunngjøres dersom:

- a. mottakeren inngår i en EØS-stats væpnede styrker eller en offentlig oppdragsgiver på forsvarsområdet som foretar innkjøp som utelukkende skal brukes av en EØS-stats væpnede styrker,
- b. mottakeren er et foretak som er sertifisert i samsvar med § 13,
- c. overføringen gjøres med sikte på demonstrasjon, evaluering eller utstilling,
- d. overføringen gjøres med sikte på vedlikehold eller reparasjon, dersom mottakeren er den opprinnelige leverandøren av de forsvarsrelaterte varene.

§ 11. Global overføringslisens

Ved overføring av forsvarsrelaterte varer som ikke omfattes av en generell overføringslisens, kan Utenriksdepartementet, etter skriftlig søknad fra leverandør i Norge, utferdige en global overføringslisens. Lisensene gis for en periode på tre år med mulighet for forlengelse. Globale overføringslisenser gjelder bestemte forsvarsrelaterte varer eller kategorier av varer til mottakere eller kategori av mottakere i en eller flere EØS-stater. Det kan settes særlige vilkår for lisensene.

§ 12. Individuell overføringslisens

Ved overføring av forsvarsrelaterte varer som ikke omfattes av en generell overføringslisens og en global overføringslisens ikke kan innvilges, kan Utenriksdepartementet, etter skriftlig søknad fra leverandør i Norge, utferdige en individuell overføringslisens. Lisensen gjelder en spesifisert mengde forsvarsrelaterte varer til en mottaker i en EØS-stat i en eller flere sendinger.

En individuell overføringslisens skal benyttes dersom:

- a. søknaden om overføringslisens er begrenset til en overføring,
- b. det er nødvendig for å beskytte Norges grunnleggende sikkerhetsinteresser, eller av hensyn til den offentlige orden,
- c. det er nødvendig for å overholde Norges internasjonale forpliktelser, eller
- d. det er tungtveiende grunner til å tro at leverandøren ikke vil være i stand til å oppfylle vilkårene for å få en global overføringslisens.

Kap. 4. Sertifisering av norske foretak som mottakere i EØS

§ 13. Sertifisering av foretak i Norge

Utenriksdepartementet kan, etter skriftlig søknad, sertifisere foretak etablert i Norge for mottak av forsvarsrelaterte varer under generelle overføringslisenser kunngjort av andre EØS-stater.

Utenriksdepartementet skal gjennom sertifiseringsprosessen vurdere det mottakende foretaks pålitelighet, særlig med hensyn til foretakets evne til å overholde eksportbegrensningene for forsvarsrelaterte produkter mottatt i henhold til en generell overføringslisens fra en annen EØS-stat. Ved vurderingen vil det særlig legges vekt på følgende kriterier:

- a. dokumentert erfaring fra forsvarsvirksomhet, der det særlig tas hensyn til foretakets historikk med hensyn til overholdelse av eksportrestriksjoner, eventuelle rettsavgjørelser i denne forbindelse, eventuelle tillatelser til å produsere eller markedsføre forsvarsrelaterte varer, og hvorvidt foretaket har erfarent lederpersonale,
- b. relevant industriell virksomhet i forbindelse med forsvarsrelaterte varer i EØS, særlig evne til system-/delsystemintegrasjon,
- c. særskilt utpeking av en overordnet leder som skal være personlig ansvarlig for overføringer og eksport,
- d. en skriftlig erklæring fra foretaket, undertegnet av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), om at foretaket vil iverksette alle nødvendige tiltak for å overholde og håndheve alle særlige vilkår knyttet til sluttbruk og eksport av hver bestanddel eller hver vare det har mottatt,
- e. en skriftlig erklæring fra foretaket, undertegnet av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), om at det med behørig aktsomhet, som svar på anmodninger og forespørsler fra Utenriksdepartementet, vil fremskaffe detaljerte opplysninger om sluttbrukere eller sluttbruk av alle eksporterte varer som er overført eller mottatt i henhold til en overføringslisens fra en annen medlemsstat,
- f. en beskrivelse, kontrassegnert av den overordnede lederen nevnt i bokstav c), av det interne programmet for sikring av samsvar med kravene eller av foretakets ledelsessystem for overføring eller eksport. I den nevnte beskrivelsen skal det gis nærmere opplysninger om de organisasjonsmessige, menneskelige og tekniske ressursene ledelsen rår over i forbindelse med overføringer og eksport, ansvarskje-

den i foretaket, internkontrollrutiner, holdningsskapende tiltak og opplæring av personalet, fysiske og tekniske sikkerhetsordninger, journalføring og sporbarhet av overføringer og eksport.

§ 14. Utstedelse av sertifikat

Utenriksdepartementet utsteder et sertifikat til godkjente mottakende foretak i Norge. Sertifikatet skal inneholde informasjon om utstedende myndighet, foretakets navn og adresse, gyldighetstid samt en erklæring om at foretaket oppfyller kravene til sertifisering. Sertifikatet kan også inneholde vilkår knyttet til innhenting av informasjon som er nødvendig for kontroll av om kriteriene i § 13, 2. ledd er oppfylt samt suspensjon eller tilbakekalling av sertifikatet.

Sertifikatets gyldighetstid fastsettes av Utenriksdepartementet, men kan ikke overstige fem år.

Sertifiserte foretak i Norge vil bli meldt inn til EUs sentrale register og som publiseres på EU-kommisjonens hjemmeside.

§ 15. Kontroll med sertifiserte foretak

Utenriksdepartementet vil minst hvert tredje år kontrollere at mottakende foretak oppfyller kravene for sertifisering, jf. § 13, 2. ledd, samt eventuelle vilkår fastsatt i sertifikatet, jf. § 14. Dersom det sertifiserte foretaket ikke lenger oppfyller kravene vil Utenriksdepartementet pålegge foretaket å iverksette tiltak for å sikre oppfyllelse av samtlige krav og vilkår. Utenriksdepartementet kan også suspendere eller tilbakekalle sertifiseringen.

Kap. 5. Registrering, rapportering og oppfølging

§ 16. Registrering

Leverandøren skal føre et detaljert og fullstendig register over eksport av forsvarsrelaterte varer oppført på liste I som utgjør vedlegg til denne forskrift. Registeret skal inneholde dokumenter med følgende opplysninger:

- en beskrivelse av varen og dens referanse til liste I,
- mengde og verdi,
- overføringsdatoer,
- leverandørens og mottakerens navn og adresse,
- dersom det er kjent eller påkrevet etter § 24, sluttbruken og sluttbrukeren av varen,

- dokumentasjon på at opplysninger vedrørende eksportbegrensninger er oversendt mottakeren,
- tolldeklarasjon med ekspedisjons- og løpenummer.

§ 17. Rapportering

Leverandøren skal rapportere til Utenriksdepartementet kvartalsvis, på fastsatt skjema, om all eksport og overføring av forsvarsrelaterte varer oppført på liste I.

§ 18. Arkivering

Leverandøren skal oppbevare registre og lisenser i minst ti år fra utløpet av det kalenderåret eksporten fant sted. Utenriksdepartementet kan pålegge leverandøren å fremvise denne dokumentasjonen for kontroll.

§ 19. Informasjon om vilkår

Leverandøren skal informere mottakerne om vilkår for lisensen, herunder begrensninger i forbindelse med sluttbruk eller re-eksport.

§ 20. Oppfølging av eksport

Leverandøren skal påse at forsvarsrelaterte varer, flerbruksvarer, teknologi eller tjenester som overføres eller eksporteres, er i samsvar med innvilget lisens, går til fastsatt bestemmelsessted, ikke fraviker godkjent beskrivelse eller kvantum angitt i lisensen, samt at eksporten skjer innen den gyldighetstid og på de særlige vilkår som er fastsatt i lisensen.

§ 21. Kontroll ved eksport

Leverandøren skal ved eksport av lisenspliktige varer og teknologi legge frem gyldig lisens for tollmyndigheten senest ved fremleggelse av tolldeklarasjon.

Kap. 6. Generelle bestemmelser

§ 22. Lisenssøknad

Lisenssøknad skal fremmes skriftlig og på fastsatt skjema undertegnet av den som har fullmakt til å handle på leverandørens vegne. For overføringslisenser gjelder også særskilte regler i kap. 3.

Leverandøren skal legge frem alle opplysninger og dokumentasjon som Utenriksdepartementet finner nødvendig for behandling av søknaden.

Ved avtaler om eksport av lisenspliktige varer bør det alltid tas forbehold om at søknad om lisens innvilges.

§ 23. Vilkår for innvilgelse av lisens

Utenriksdepartementet kan sette vilkår i tråd med formålet til lov 18. desember 1987 nr. 93 for innvilgelse av lisens i medhold av denne forskrift.

§ 24. Sluttbrukererklæring

Utenriksdepartementet kan kreve at leverandøren fremlegger en sluttbrukererklæring.

§ 25. Tilbakekalling av lisens

Lisens gitt i medhold av denne forskrift kan tilbakekalles, suspenderes eller begrenses dersom leverandøren misbruker lisensen eller misligholder vilkårene i denne. Det samme gjelder dersom leverandøren handler i strid med bestemmelser gitt i denne forskrift. Lisens kan også tilbakekalles, suspenderes eller begrenses dersom det fremkommer nye opplysninger eller de politiske

eller faktiske forhold i mottakerstaten eller området endres, og dette vesentlig endrer grunnlaget for lisensen. For øvrig gjelder de alminnelige regler om omgjøring av enkeltvedtak.

§ 26. Endring, forlengelse og overdragelse av lisens

Leverandøren må søke Utenriksdepartementet om endring eller forlengelse av innvilgede lisenser samt for å overdra slike til andre.

§ 27. Retur av lisens

Lisenser som ikke er benyttet eller ikke kan benyttes som forutsatt, returneres til Utenriksdepartementet med en redegjørelse for årsaken. Det samme gjelder om en innvilget lisens har gått tapt.

Kap. 7. Sluttbestemmelser

§ 28. Ikrafttreden

Forskriften trer i kraft straks. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 10. januar 1989 nr. 51 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi.

Vedlegg 4

Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål¹, som revidert 16. september 2013

I. Formål og anvendelsesområde

- Disse retningslinjene er veiledende for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell varer, samt teknologi og tjenester for militære formål.

Reglene for lisensinnvilgelse gjelder ikke for leveranser av ubetydelig omfang og som ikke er for militær bruk eller for politibruk.

Utgangspunktet for eksportreguleringen er følgende formuleringer i Regjeringens erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato:

Regjeringens erklæring:

«Det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.»

Stortingets vedtak:

«Stortinget tar til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

I 1997 sluttet et enstemmig Storting seg til en presisering om at «Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vur-

dering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt.

Utenriksdepartementets vurdering av lisenssøknader skjer bl.a. på grunnlag av kriteriene som fremgår i vedlegg A til disse Retningslinjene. Kriteriene gjenspeiler artikkel 2 i EUs felles holdning om våpeneksport (2008/944/CFSP), som Norge har sluttet seg til.

- For gjennomføringen av reguleringen anvendes lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (eksportkontrollloven), samt forskrift av 19. juni 2013 nr 718 om eksport av forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester (eksportkontrollforskriften).

Retningslinjene fastsetter prinsipper det skal legges vekt på ved Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell, samt teknologi og tjenester for militære formål, og som skal legges til grunn ved vurderingen av søknader om utførselslisens og tillatelse etter forskriften Kapittel 2. Ved eksport av forsvarsmateriell innenfor EØS, gjelder særskilte regler for lisensiering, jf. forskriftens Kapittel 3 og 4.

- Den militærtekniske utvikling siden 1959 har medført at de hensyn som Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak tok utgangspunkt i, bare kan ivaretas gjennom en eksportregulering som favner videre enn det som umiddelbart følger av ordlyden til erklæring og vedtak. Retningslinjene skal sikre dette. De gjelder således ikke bare ved behandling av søknader om eksportlisens for våpen og ammunisjon, men også for annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål, (se kap. V), ved

¹ Retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, ammunisjon og annet militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål ble første gang publisert 28. februar 1992

del-leveranser (se kap. VII), samt for teknologi og tjenesteyting (se henholdsvis kap. VI og VIII).

Den teknologiske utviklingen i sivil sektor innebærer at retningslinjenes bestemmelser om lisensinnvilgelse også kan komme til anvendelse ved behandling av søknader om eksport av flerbruksvarer (UDs liste II), samt tilhørende teknologi og tjenester for konvensjonelle militære formål. Dette gjelder særlig ved del-leveranser under kapittel VII, pkt. 2.

II. Landgrupper og varekategorier

1. For å lette behandlingen av lisenssøknader, anvendes følgende landgrupper:

Landgruppe 1 består av de nordiske land og NATOs medlemsland.

I tillegg består gruppen av andre land som er godkjent av departementet som mottakere av våpen.

Landgruppe 2 består av land som befinner seg i et område hvor det er krig eller krig truer, land hvor det er borgerkrig eller land hvor en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område tilsier at eksport av våpen og militært materiell ikke bør finne sted, eller land som er omfattet av bindende sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd eller andre tiltaksregimer som Norge har sluttet seg til².

Landgruppe 3 består av land utenfor gruppe 1 og 2 og som Norge ikke selger våpen og ammunisjon til, men som kan motta annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

2. Følgende varekategorier gjelder:

Varekategori A:

Våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell.

Denne omfatter våpen og ammunisjon av alle slag.

Den omfatter i tillegg annet materiell som vesentlig kan påvirke de militære styrkeforhold ut over nærområdet, herunder materiell for havovervåking og elektroniske tiltak mot satellittbårne systemer.

Varekategori B:

Annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

Denne omfatter annet materiell som er beskrevet i Utenriksdepartementets liste I (forsvarsrelaterte varer) og som ikke har egenskaper eller bruksområder som definert for varekategori A.

III. Samarbeids- og utviklingsprosjekter

Eksport av varer, tjenester og teknologi til land Norge har samarbeidsavtaler med skal tillates dersom leveransen finner sted under et prosjekt som er godkjent av norske myndigheter med det hovedsiktemål å ivareta samarbeidslandenes egne forsvarsbehov. Dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk, kan det reeksporteres etter samarbeidslandets eksportkontrollregler.

IV. Flernasjonale produkter

Ved samarbeidsprosjekter som er av en slik art at det ferdige produkt fremstår med flernasjonal identitet, kan produksjonslandets eksportkontrollregler legges til grunn ved eksport til tredjeland.

I forbindelse med godkjenningen av samarbeidsprosjektet skal eksportvilkårene for det ferdige produkt til tredjeland avtales mellom samarbeidslandenes myndigheter.

V. Eksport av varer med selvstendig funksjon

1. Eksportsøknaden behandles uavhengig av om utførelsen til mottakerlandet skjer direkte eller indirekte.
2. Leveranser av kategori A-produkter kan ikke finne sted til andre sluttbrukere enn statlige myndigheter. Leveranser av kategori A- og kategori B-produkter kan ikke finne sted til land i gruppe 2, med mindre særlige hensyn gjør seg gjeldende.
3. a. For eksport av varer i kategori A vil det normalt kunne tilstås eksportlisens dersom kunden er, eller opptrer på vegne av, forsvarsmyndigheter i land i gruppe 1. Dokumentasjon må godtgjøre dette.

Lisensiering av leveranser under denne kategori til land utenfor gruppe 1 vil kreve regjeringsbehandling og innvilgelse forutsetter fremlegging av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med reeksport-klausul, dvs. erklæring som fastslår at reeksport ikke må finne sted uten norske myndigheters godkjennelse. Dette dokumentasjonskravet gjelder også ved lisensiering knyttet til nye salg av A-materiell til slike land.

² Vedtak om relevante restriktive tiltak, embargo eller sanksjoner som er vedtatt av Den europeiske union (EU) eller Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og som gjennomføres i norske forskrifter.

- b. For eksport av varer i kategori B vil det normalt kunne tilstås lisens for land i gruppe 1 og 3. Eventuelle avslag skal begrunnes i Vedlegg A-kriteriene.

Dokumentasjon som godtgjør sluttbrukeren skal kreves.

VI. Eksport av teknologi, herunder bl. a. produksjonsrettigheter og datapakker

1. Med teknologi menes her innsikt som er avgjørende for å utvikle, produsere, vedlikeholde eller bruke en vare.
2. Søknad om overføring av produksjonsrettigheter skal behandles med sikte på å sikre at overføringen ikke har som formål å omgå norsk eksportregulering.
3. Ved eksport av teknologi som inngår i samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal tillatelse gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter.
4. Ved behandlingen av søknader om eksport som ikke er ledd i myndighetsgodkjent samarbeid, skal det bringes på det rene hvilken kategori det ferdige produkt vil tilhøre.

- a. Dersom det dreier seg om produksjonsrettigheter for en vare i kategori A, kan tillatelse bare gis for overføring til land i gruppe 1 og etter tilsvarende prinsipper som for øvrig gjelder for eksport av varer under denne kategorien.

Som vilkår for tillatelsen skal den norske selger av produksjonsrettighetene dessuten pålegges å innarbeide i kontraktbetingelsene forbehold om at eventuell sublisensiering av produksjonsrettigheter vil bli forelagt norske myndigheter for godkjenning. Utenriksdepartementet skal behandle søknad om sublisensiering på samme måte som overføring av produksjonsrettighetene direkte fra Norge.

- b. For overføring av produksjonsrettigheter til varer i kategori B skal tillatelse i alminnelighet gis for land i gruppe 1 og 3. Utenriksdepartementets krav til dokumentasjon og kontraktbetingelser må i disse tilfeller bero på en konkret vurdering hvor bl. a. produktets egenskaper, produksjonslandets egen eksportpolitikk og skadevirkningene ved eventuell eksport til uønskede mottakere, tas i betraktning.
5. Ved andre typer teknologioverføringer kan det ikke oppstilles detaljerte retningslinjer. Vurderingen av eksportsøknaden vil måtte avhenge av i hvilken grad teknologioverføringen knyt-

ter seg til et produkts militære funksjon. Jo mer dette er tilfelle, dess mer skal vurderingen av en søknad basere seg på retningslinjene for eksport av ferdigproduktet i tilsvarende varekategori.

VII. Delleveranser

1. Med delleveranser menes leveranser av varer som ikke har noen selvstendig funksjon.
2. Ved delleveranser under samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal utførelseslisens gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter. Det er da en forutsetning at de norske deler, delsystemer eller komponenter samordnes med deler fra andre leveringskilder, og at det ferdige produkt ikke fremstår som norsk.

Det kan i disse tilfellene avstås fra dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt.

3. For delleveranser til prosjekter som ikke er myndighetsgodkjente, og der leveransen er basert på markedstilgjengelig teknologi og på grunnlag av kundens produktbeskrivelse, skal lisens i alminnelighet innvilges til de land som ikke tilhører gruppe 2, dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt skal ikke kreves.
4. Søknad om eksportlisens for delleveranser av annen type enn nevnt i pkt. 2 og 3 skal behandles på samme måte som ved eksport av sluttproduktet. Bestemmelsen i Kap. I, punkt 1 skal imidlertid kunne begrunne fravik av denne regel.

VIII. Tjenesteytelser

1. Tjenesteytelser kan være knyttet til utvikling, produksjon, vedlikehold og bruk av et produkt, men behøver ikke være knyttet til noe produkt for å måtte ha tillatelse etter forskriftenes §§ 3, 5 og 7. Militær planlegging vil også være omfattet.
2. For tjenesteytelser som er tilknyttet militært materiell under kategori A og B, og som utgjør en vesentlig forutsetning for materiellets utvikling, produksjon, vedlikehold eller bruk, skal det gjelde tilsvarende vilkår for innvilging av tillatelse for tjenesteytelser som ved eksportlisens for selve produktet. Dersom tjenesten har en løsere tilknytning til produktet, kan en mindre streng praksis overveies.
3. For tjenester som ikke er konkret knyttet til en vare, men som vedrører militær planlegging,

skal tillatelse normalt innvilges til land i gruppe 1 og ikke innvilges til land i gruppe 2. Innvilgelse til andre mottakerland må vurderes konkret med utgangspunkt i tjenesteytelsens antatte militære og mulige politiske virkning, og godkjennes av departementet.

IX. Prosedyreregler

1. Søknader som behandles etter disse retningslinjer, bør være ferdigbehandlet av Utenriksdepartementet senest innen 12 uker når det gjelder kategori A-produkter og senest innen 6 uker for øvrige søknader.
2. Ved vurdering av tekniske sider og bruksområde for produkt, teknologi, data-pakke eller tjeneste konsulteres om nødvendig Forsvarsdepartementet ved Forsvarets forskningsinstitutt.
3. Dersom søknaden om eksport berører viktige forsvarsspørsmål eller materiell-samarbeid med andre land, skal uttalelse innhentes fra Forsvarsdepartementet.
4. Dersom søknaden om eksport berører viktige norske næringsinteresser, skal uttalelse innhentes fra Næringsdepartementet.

Vedlegg A³

Kriterium 1

Respekt for medlemsstatenes internasjonale forpliktelser, særlig sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller av Den europeiske union, avtaler om ikke-spredning og andre emner samt andre internasjonale forpliktelser

Eksportlisens skal ikke utstedes dersom dette er uforenlig med blant annet:

- a. medlemsstatenes internasjonale forpliktelser og deres plikt til å overholde våpenblokaden innført av De forente nasjoner (FN), Den europeiske union (EU) og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE),
- b. medlemsstatenes forpliktelser etter avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen, konvensjonen om biologiske våpen og toksinvåpen og konvensjonen om kjemiske våpen,
- c. medlemsstatenes forpliktelse til å avstå fra å eksportere enhver form for anti-personellmidler.
- d. medlemsstatenes forpliktelser innenfor rammen av Australia-gruppen, kontrollregimet for rakettvåpenteknologi, Zangger-komiteen, grup-

pen av leverandører av kjernefysisk materiale, Wassenaar-samarbeidet og Haag-atferdskodeksen mot spredning av ballistiske raketter (HCOC).

Kriterium 2

Respekt for menneskerettighetene og internasjonal humanitærrett i den endelige bestemmelsesstaten

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper som er nedfelt i internasjonale menneskerettsinstrumenter, og skal deretter:

- a. avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt til intern undertrykking,
- b. i hvert enkelt tilfelle utøve særlig forsiktighet og ta hensyn til hvilken type militær teknologi eller militært utstyr det gjelder, når de utsteder lisens til land der kompetente organer i FN, Europarådet eller EU har konstatert alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Teknologi eller utstyr som kan brukes til intern undertrykking, skal i denne forbindelse omfatte blant annet slik teknologi eller slikt utstyr, eller tilsvarende teknologi eller utstyr, som det er godtgjort at den påtenkte sluttbrukeren har anvendt til intern undertrykking, eller teknologi eller utstyr som det er grunn til å tro vil bli anvendt til andre formål eller viderelevert til en annen sluttbruker enn angitt, og bli brukt til intern undertrykking. I tråd med artikkel 1 i denne felles holdning skal det vurderes nøye hvilken type teknologi eller utstyr det dreier seg om, særlig om teknologien eller utstyret er ment for nasjonale sikkerhetsformål. Intern undertrykking omfatter blant annet tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff, summariske eller vilkårlige henrettelser, forsvinninger, vilkårlig frihetsberøvelse og andre alvorlige brudd på menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, som angitt i relevante internasjonale menneskerettsinstrumenter, herunder Verdenserklæringen om menneskerettighetene og den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper som er nedfelt i internasjonale humanitærrettsinstrumenter, og skal deretter:

- c. avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporte-

³ Tatt inn ved endring av retningslinjene 20.mai 2009

res, kan bli brukt til å begå alvorlige brudd på internasjonal humanitærrett.

Kriterium 3

Den innenrikspolitiske situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende motsetninger eller væpnede konflikter

Medlemsstatene skal avstå fra å utstede eksportlisens som vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten.

Kriterium 4

Bevaring av regional fred, sikkerhet og stabilitet

Medlemsstatene skal avstå fra å utstede eksportlisens når det åpenbart er fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, til å angripe en annen stat eller til å tvinge gjennom territorialkrav med makt.

Ved vurderingen av denne risikoen skal medlemsstatene ta hensyn til blant annet følgende:

- om det pågår, eller om det er sannsynlig at det kan oppstå, en væpnet konflikt mellom mottakerstaten og et annet land,
- om det foreligger territorialkrav mot et naboland som mottakerstaten tidligere har forsøkt eller truet med å tvinge gjennom med makt,
- om det er sannsynlig at den militære teknologien eller det militære utstyret vil bli brukt til andre formål enn legitime nasjonale sikkerhets- og forsvarsoppgaver i mottakerstaten,
- at det er nødvendig å unngå å påvirke den regionale stabiliteten negativt i vesentlig grad.

Kriterium 5

Den nasjonale sikkerheten i medlemsstatene og i territorier der de eksterne forbindelser er en medlemsstats ansvar, samt den nasjonale sikkerheten i vennligsinnede og allierte land

Medlemsstatene skal ta hensyn til:

- hvilken virkning den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan ha på deres egne, på andre medlemsstaters og på vennligsinnede og allierte lands forsvars- og sikkerhetsinteresser, samtidig som de erkjenner at dette forhold ikke må berøre hensynet til kriteriet om respekt for menneskerettighetene eller kriteriet om regional fred, sikkerhet og stabilitet,

- risikoen for at den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan bli brukt mot deres egne eller andre medlemsstaters styrker og mot styrkene til vennligsinnede og allierte land.

Kriterium 6

Kjøperlandets atferd overfor verdenssamfunnet, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilke allianser det har inngått, og respekten for folkeretten

Medlemsstatene skal ta hensyn til blant annet kjøperlandets historikk når det gjelder:

- støtte eller oppfordring til terrorisme og internasjonal organisert kriminalitet.
- overholdelse av internasjonale forpliktelser, særlig om å avstå fra maktbruk, og av internasjonal humanitærrett.
- forpliktelse om ikke-spredning og andre former for rustningskontroll og nedrustning, særlig med hensyn til undertegning, ratifisering og gjennomføring av relevante konvensjoner om rustningskontroll og nedrustning nevnt i kriterium 1 bokstav b).

Kriterium 7

Risiko for at den militære teknologien eller det militære utstyret skal bli ulovlig omsatt i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår

Ved vurderingen av hvilken virkning den militære teknologien eller det militære utstyret som skal eksporteres, kan ha på mottakerstaten, og av risikoen for at teknologien eller utstyret kan bli viderelevert til en uønsket sluttbruker eller bli anvendt til et uønsket formål, skal det tas hensyn til følgende:

- mottakerstatens legitime forsvars- og sikkerhetsinteresser, også i tilknytning til eventuell deltakelse i FNs og andre fredsbevarende operasjoner,
- mottakerstatens tekniske evne til å bruke teknologien eller utstyret,
- mottakerstatens evne til å gjennomføre effektiv eksportkontroll,
- risikoen for at teknologien eller utstyret vil bli reeksportert til uønskede bestemmelsessteder, og mottakerstatens historikk med hensyn til å overholde bestemmelser om reeksport eller innhente samtykke før reeksport som den eksporterende medlemsstaten finner det nødvendig å pålegge,
- risikoen for at teknologien eller skal bli videre sendt til terrororganisasjoner eller frittstående terrorister,

- f. risikoen for teknologiervvelse gjennom ulovlig kopiering av produkter (reverse engineering) eller utilsiktet teknologioverføring.

Kriterium 8

Forenlighet mellom eksporten av militær teknologi eller militært utstyr og mottakerlandets økonomiske og tekniske evne, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen

Medlemsstatene skal på bakgrunn av opplysninger fra relevante kilder, som rapporter fra FNs

utviklingsprogram (UNDP), Verdensbanken, Det internasjonale valutafond (IMF) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD), vurdere om den planlagte eksporten i betydelig grad vil hindre en bærekraftig utvikling i mottakerstaten. De skal i denne forbindelse vurdere den forholdsmessige størrelsen på mottakerstatens militære og sosiale utgifter, idet de tar hensyn også til eventuell bilateral bistand eller bistand fra EU.

Vedlegg 5

Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi

1. Håndvåpen m.v. for militært eller annet formål:
Revolvere, pistoler, geværer, maskingeværer, maskinpistoler, harpuncanoner og harpungeværer; andre ildvåpen eller lignende apparater som avfyrrer en eksplosiv ladning; bajonetter.
Merknad: Pkt. 1 omfatter ikke glattborede haglgeværer, konstruert for jaktbruk, og antikke håndvåpen fra før 1890.
2. Artilleri m.v.
 - a. Artillerienheter, inklusive kanoner og mortere, samt granatkastere og panservernvåpen innbefattet pansergevær, granatgevær og panserskudd.
 - b. Flammekastere.
3. Missilsystemer, bomber, raketter, torpedoer, land- og sjøminer, håndgranater.
4. Ildledningsutstyr, søkerutstyr, utstyr for håndtering, mottiltak m. v.:
 - a. Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for ildledning, håndtering, kontroll, armering, utskyting, styring, deteksjon, lokalisering, fjerning, sveiping, jamming, destruksjon eller desarmering av materiell nevnt i punktene 2 og 3.
 - b. Sonarer og sonarutstyr, herunder sonarbøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
5. ABC-våpen m.v.:
 - a. Radioaktive, biologiske og kjemiske våpen.
 - b. Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for utplassering, utskyting, spredning eller nøytralisering av våpen nevnt under punkt 5a.
 - c. Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for deteksjon av våpen nevnt under punkt 5a.
 - d. Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for rensing av objekter som har vært utsatt for kjemiske stridsmidler.
 - e. Tåregasser og andre substanser som forårsaker irritasjon eller redusert fysisk yteevne, av midlertidig karakter.
6. Ammunisjon, sprengstoff m.v.:
 - a. Ammunisjon til produkter nevnt i punktene 1 og 2.
 - b. Magasiner og utstyr for innføring av ammunisjon.
 - c. Sprengstoff, krutt og tenndmidler spesielt konstruert eller modifisert for materiell i punktene 3, 5 og 6a.
 - d. Sprengladninger spesielt konstruert eller modifisert for militært formål samt avfyrringsmidler, herunder tennhetter, til slikt materiell.
 - e. Drivladninger for missiler, raketter og torpedoer.
 - f. Pyrotekniske artikler og røykutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
7. Elektronisk utstyr m.v., ikke nevnt under pkt. 4:
 - a. Sambandsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b. Elektronisk krigføringsutstyr, herunder antiradarsystemer og radarvarslere.
 - c. Navigasjonsutstyr, avstandsmålere, posisjons- og retninggivere, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - d. Laser-, partikkelstråle- eller mikrobølgevåpen.
 - e. Annet elektronisk utstyr, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
8. Fartøyer m.v., undervannsutstyr:
 - a. Fartøyer, herunder undervannsfartøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b. Ubåt- og torpedonett.
 - c. Pontongbroer.
 - d. Dykkerutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
9. Luftfartøyer, m.v.:
 - a. Luftfartøyer og romfartøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b. Fallskjermer for stridende personell eller for slipp av last
10. Beltebiler, amfibiebiler og andre kjøretøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært

formål, stridsvogner, militære bergningsvogner.

Merknad: Pkt. 10 omfatter ikke ubevæpnede og ikke-pansrede kjøretøyer fra før 1950, konstruert for kjøring på vei.

11. Beskyttelses- og redningsutstyr m.v., spesielt konstruert eller modifisert for militært formål:
 - G-drakter, trykkdrakter, isolasjonsdrakter, beskyttelsesklær, skuddsikre vester, beskyttelsesutstyr for minerydding, hjelmer, surstoffutrustninger, pusteutstyr, fallskjermer, katapulter og andre utskyttningsanordninger.
12. Hangarer, tilfluktsrom og andre bygninger, samt containere, provisoriske bygg og telt, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål
13. Kamouflasjemateriell.
14. Fotomateriell:
 - a. Kameraer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b. Utstyr for tyding av flyfotografier, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
15. Intendanturmateriell, herunder bekledning, drivstoffer, kvarter- og kontormateriell samt utstyr for forpleining, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
16. Materiell, herunder simulatorer, spesielt konstruert eller modifisert for opplæring i bruk eller vedlikehold av produkter under 1–15 ovenfor.
17. Komponenter, deler, delsystemer og tilleggsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for produkter under 1–16 ovenfor, som følger:
 1. For produkter under pkt. 1 ovenfor.
 2. For produkter under pkt. 2 ovenfor.
 3. For produkter under pkt. 3 ovenfor.
 4. For produkter under pkt. 4 ovenfor.
 5. For produkter under pkt. 5 ovenfor.

6. For produkter under pkt. 6 ovenfor.
7. For produkter under pkt. 7 ovenfor.
8. For produkter under pkt. 8 ovenfor.
9. For produkter under pkt. 9 ovenfor.
10. For produkter under pkt. 10 ovenfor.
11. For produkter under pkt. 11 ovenfor.
12. For produkter under pkt. 12 ovenfor.
13. For produkter under pkt. 13 ovenfor.
14. For produkter under pkt. 14 ovenfor.
15. For produkter under pkt. 15 ovenfor.
16. For produkter under pkt. 16 ovenfor.
18. Programvare:
 - a. Programvare spesielt utviklet eller modifisert for å inngå i produkter under 1–17 ovenfor.
 - b. Programvare spesielt utviklet eller modifisert for konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller drift av produkter under 1–17 ovenfor.
 - c. Programvare, ikke dekket av 18.a. eller 18.b. ovenfor, spesielt utviklet eller modifisert for å realisere funksjoner av militær karakter.
19. Materialer, maskiner, verktøy m.v.:
 - a. Materialer, kjemikalier og andre stoffer spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
 - b. Maskiner, verktøy og utrustning spesielt konstruert eller modifisert for utvikling, konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller kontroll av produkter under 1–18 ovenfor.
20. Teknologi spesielt knyttet til produkter under 1–19 ovenfor.

NB! Liste I omfatter ikke modeller («dummies») uten militær funksjon, beregnet for utstilling, etc.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Omslagsillustrasjon: Pavel Khorenyan/iStock

Trykk: 07 Aurskog AS – 10/2013

